

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vlastnosti věcí v právu významné

Jan Schejbal

Plzeň

2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vlastnosti věcí v právu významné

Studijní program: Právo a právní věda

Obor: Právo

Vedoucí práce: Mgr. Petr Dostálík Ph.D.

Pracoviště: Katedra právních dějin

Vypracoval: Jan Schejbal

Plzeň

2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vlastnosti věcí v právu významné“ vypracoval samostatně a všechny citace a prameny řádně vyznačil v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Plzni, dne 20. 3. 2012

Jan Schejbal

Poděkování

Za odbornou pomoc při zpracování předkládané práce chci poděkovat v první řadě panu Mgr. Petru Dostalíkovi, Ph.D. Dále bych chtěl poděkovat za jazykovou korekturu mojí mamce a také zbytku rodiny a přátelům za podporu a trpělivost, kterou mi během studia projevovali.

Obsah

1. Úvod	1
2. Věc v právním smyslu.....	3
2.1. Přístup různých právních řádů k pojetí věci v právním smyslu.....	4
2.2. Legální definice věci.....	5
3. Věci a jejich vlastnosti v římském právu	6
3.1. Římské právo soukromé	6
3.2. Věci (res) jako objekty práv	6
3.3. Věci jednoduché a složené	7
3.4. Věci hromadné	8
3.5. Příslušenství věci	9
3.6. Res extra commercium	10
3.6.1. Věci božského práva (res divini iuris)	10
3.6.2. Věci všem společné (res omnium communes)	12
3.6.3. Věci veřejné (res publicae)	12
3.7. Rozdělení věcí	12
3.7.1. Věci tělesné a netělesné.....	13
3.7.2. Věci mancipační a nemancipační	13
3.7.3. Věci movité a nemovité.....	15
3.7.4. Věci zužitelné a nezužitelné.....	15
3.7.5. Věci speciální a genericky určené	16
3.7.6. Věci dělitelné a nedělitelné.....	16
4. Věci a jejich vlastnosti ve Všeobecném občanském zákoníku z roku 1811.....	18
4.1. Všeobecný občanský zákoník (ABGB, 946/1811 ř.z.).....	18
4.2. Pojem věci v ABGB.....	18
4.2.1. Rozdílnost od osoby	19
4.2.2. Slouží k užívání lidmi.....	19
4.2.3. Samostatná existence	19
4.3. Dělení věcí dle subjektu, jemuž náleží	20
4.3.1. Věci ve veřejném vlastnictví	20
4.3.1.1. <i>Veřejný statek</i>	20

4.3.1.2. <i>Veřejné jmění</i>	21
4.3.2. Věci v soukromém vlastnictví	21
4.4. Dělení věcí dle jejich rozdílné povahy	21
4.4.1. Věci hmotné a nehmotné	21
4.4.2. Věci movité a nemovité	22
4.5. Součást věci	23
4.6. Příslušenství věci	24
4.7. Stroje	27
4.8. Hromadná věc	28
4.10. Věci cenitelné a necenitelné	29
4.11. Res extra commercium	29
5. Věci a jejich vlastnosti ve Středním občanském zákoníku z roku 1950 31	
5.1. Střední občanský zákoník (141/1950 Sb.)	31
5.2. Pojem věci ve Středním občanském zákoníku	31
5.3. Příslušenství věci	32
5.4. Součást věci	33
5.5. Dělení věcí	34
6. Věci a jejich vlastnosti v Občanském zákoníku z roku 1964	35
6.1. Pojetí věci v platném OZ	35
6.2. Součást věci	39
6.3. Příslušenství věci	41
6.4. Věc hromadná	44
6.5. Věci movité a nemovité	45
6.6. Zvíře	46
7. Věci a jejich vlastnosti v novém občanském zákoníku	47
7.1. Nový občanský zákoník	47
7.2. Pojetí věci v Novém občanském zákoníku	47
7.3. Veřejný statek	49
7.4. Lidské tělo a jeho části	49
7.5. Dělení věcí	50
7.4.1. Věci hmotné a nehmotné	50
7.4.2. Ovladatelné přírodní síly	51
7.4.3. Věci movité a nemovité	51

7.4.4. Věci zastupitelné a nezastupitelné	51
7.4.5. Věci zužitelné a nezužitelné.....	51
7.4.6. Hromadná věc	52
7.6. Součást věci.....	52
7.7. Příslušenství věci	53
7.8. Zvíře.....	54
8. Závěr	56
9. Resumé	59
10. Seznam použité literatury	61
10.1. Literatura	61
10.2. Judikatura.....	63

1. Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybral „Vlastnosti věcí v právu významné“. S věcmi jako hmotnými předměty se stýkáme v každodenním životě, avšak z právního pohledu je pojem věc mnohem komplikovanější. Je to jeden ze základních předmětů občanskoprávních vztahů a v právu měla své místo již od počátku jeho vývoje.

Tématem věci se v odborné literatuře zabývalo mnoho renomovaných autorů v čele s K. Eliášem, je tedy těžké vnést do této problematiky nějaké nové myšlenky, pokusím se ale o její přehlednou úpravu. Toto téma bylo velice často diskutováno v souvislosti s vytvořením nového občanského zákoníku.

Obsahem této práce je komparativní právněhistorická studie právního institutu věci a jejích vlastností. Mým cílem je popsat a porovnat právní pohledy na věci tak, jak tomu bylo v průběhu vývoje práva od římského práva až dodnes. Práce je rozdělena mimo úvodu a závěru celkem do šesti tematických okruhů. V každém okruhu popisují věci a jejich rozdělení tak, jak to viděla soudobá právní praxe.

V první části své práce se věnuji obecně problematice věci v právním smyslu. Popisují její význam pro soukromé právo a význam samotného slova v právní praxi i v běžné mluvě, tak jak se měnil postupem času. Dále se v této části zabývám přístupem různých evropských zemí k pojetí věci a zakotvením legální definice věci v jejich právních rádech.

Druhá část pojednává o věcech a jejich klasifikaci ve starověkém římském právu, které je inspirací pro dnešní právní řády po celé Evropě. Poznatky římského práva čerpáme především z Učebnice římského právníka Gaia a Institucí východořímského císaře Justiniána. Předmětem studie římských právníků byly hlavně praktické záležitosti běžného života a na nich znázorňovali dané právní instituty.

Další část, v pořadí již třetí, se věnuje definici věci a klasifikaci věcí dle subjektu, jemuž náleží a dle jejich rozdílné povahy ve Všeobecném občanském zákoníku z roku 1811, který platil na území Československa dlouhých 139 let.

Čtvrtá část mé diplomové práce náleží Střednímu občanskému zákoníku z roku 1950, jenž vznikl po nastolení komunistického režimu v rámci tzv. právníké dvouletky a jenž byl oproti svému předchůdci a následovníku sice stručnějším, avšak více věcným (pouze 570 §).

Pátá část je věnována aktuální platné úpravě, tedy občanskému zákoníku z roku 1964, který byl již naplno přizpůsoben socialistickému zřízení, což bylo znát na jeho obsahu. Zákoník pak po sametové revoluci v roce 1989 musel být novelizován a přizpůsoben novému demokratickému režimu.

V šesté závěrečné části mé práce se věnuji novému občanskému zákoníku, který byl dlouhou dobu připravován jako kompletní rekodifikace soukromého práva, a který nabyde účinnosti 1. 1. 2014. Jeho zdrojem jsou Všeobecný občanský zákoník a návrh občanského zákoníku z roku 1937, který kvůli mnichovským událostem nikdy nevešel v platnost. V této kapitole se pokusím srovnat pojetí věci a její rozdělení se současnou úpravou. Zařadil jsem také problematiku zvířete a její porovnání s platným stavem.

2. Věc v právním smyslu

Problematika věci v právním smyslu je významná pro celé občanské právo, zvláště pak právo majetkové. Je to zcela základní pojem soukromého práva, protože věci jsou nejčastějším předmětem občanskoprávních vztahů. Toto slovo se však objevuje v celém právním řádu, neboť z něj vychází přepisy jak soukromoprávní tak i veřejnoprávní (trestní, správní, finanční aj.). Např. v zákoně č. 40/2009 Sb. se ve Zvláštní části v Hlavě V., týkající se trestných činů proti majetku vyskytuje pojem věc téměř v každém ustanovení.

Pojetí věci se v průběhu dějin celkem výrazně měnilo. V běžné mluvě se slovu věc přisuzuje význam „předmětu“. Tradiční filozofická koncepce věci (mechanický materialismus) pojímala tento výraz jako „těleso“ (tj. část prostoru, která je určitým způsobem označena a má nějaké individuální vlastnosti), tato teorie však postupem času slábla, neboť s rozvojem nových věd (kvantová fyzika, přírodní síly) se pojmu věc přisuzoval širší význam.¹

V současném právním řádu se setkáváme s různými významy tohoto slova. Zatímco platný občanský zákoník zná dva, tedy klasický objekt (předmět) právních vztahů a „záležitost“ nebo „případ“², procesně-právní předpisy pak berou věc jako „spor“. Ve své diplomové práci se budu zabývat věcí jako předmětem právních vztahů, resp. předmětem vlastnického práva.

Pojem věc v právním smyslu sice současná právní úprava užívá (§ 5 odst. 2 ObchZ), avšak žádný předpis jeho legální definici nepodává. To je důsledkem doby, ve které vznikl občanský zákoník (1964) a soudobá učebnice československého občanského práva o tom hovoří takto: *„Definici věci občanský zákoník neobsahuje, neboť věc je přírodní fakt, který nepřísluší právu definovat“*. S touto definicí však nelze dle K. Eliáše souhlasit, neboť věc v právním smyslu není totéž co věc ve skutečném

---

¹ ŠTACHOVÁ, N., HORÁK, O. *Věc v právním smyslu: historicko-srovnávací úvaha*. Interakce českého a evropského práva, str. 409

² ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 4/2007, str. 119

světě. Jako příklad zde uvádí šálek a podšálek, které jsou v reálném světě dvěma samostatnými věcmi, právo je však považuje za věc jedinou, tvořenou několika součástmi (obdobně jako např. láhev a víčko). Naproti tomu není věcí v právním světě např. mrtvola člověka, ačkoliv v běžném smyslu tomu tak je.³

V dřívějších dobách (zejména dle Všeobecného občanského zákoníku – ABGB z roku 1811) byly věci v právu děleny na hmotné a nehmotné (*res incorporales*). Dle současné právní úpravy se však rozlišuje mezi věcmi a právy, takže práva již nelze považovat za nehmotné věci. Nehmotné věci ale stále existují (např. ovladatelné přírodní síly sloužící potřebám lidí).⁴

2.1. Přístup různých právních řádů k pojetí věci v právním smyslu

Současně platný občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.) nám definici věci nepředkládá, tudíž je vymezena doktrinálně. Opírá se o definici předcházejícího zákoníku z roku 1950 a zákona o mezinárodním obchodu z roku 1963. Tento přístup, kdy občanskoprávní kodifikace přímo nedefinuje věc, není v Evropě zase tak neobvyklý. Legální definici tak neobsahuje např. francouzský Code civil a jím inspirované právní úpravy v Belgii a Lucembursku.

Oproti tomu větší část evropských zákoníků tuto definici obsahuje – např. rakouský, německý, italský, nizozemský, polský. Zde můžeme spatřovat dvě skupiny, dle jednoho podstatného rozdílu. První skupinu tvoří BGB, tedy německý občanský zákoník, a jeho následovníci. Zde je patrný odklon od římskoprávní tradice, a tak pod pojem věc zahrnuje pouze hmotné předměty se samostatnou existencí. Naproti tomu druhé

---

³ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. Právní rozhledy, 4/2007, str. 119

⁴ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 156

skupině vládne ABGB, tedy rakouský občanský zákoník, který držíc se pojetí romanistického, pod pojem věc řadí také nehmotné předměty.⁵

2.2. Legální definice věci

Dle významného československého civilisty J. Sedláčka je definice pojmu věci velice důležitá, neboť z ní vycházejí i ostatní předpisy – správní, trestní, finanční aj. Dalším argumentem pro výslovné uvedení definice věci je to, že věc v právním smyslu má jiný význam než věc ve smyslu fyzickém (viz. výše).⁶

Kontinentální občanské zákoníky přistupují k definici věci rozdílnými způsoby. Buď tak, že výslovně věc definují a následně zvlášť vymezí věci movité a nemovité, popř. definují jen jednu z těchto kategorií. Anebo definují jen věci movité či nemovité, aniž by se vyjádřily obecně k věci. To dle prof. Eliáše „narušuje logickou výstavbu právního řádu“, jelikož se má postupovat od vyšších pojmů k nižším, nikoliv naopak. Jednotlivé kodifikace přistupují k legální definici věci rozdílným způsobem a spatřují pro ni rozdílné podstatné rysy – např. ovladatelnost, užitečnost, rozdílnost od osoby, obchodovatelnost, způsobilost být objektem práv apod.⁷

---

⁵ ELIÁŠ, K. Pojetí věci v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku. *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005, Str. 63-64

⁶ Tamtéž str. 67

⁷ Tamtéž str. 69

3. Věci a jejich vlastnosti v římském právu

3.1. Římské právo soukromé

Základním dělením práva, typickým pro všechny právní řády, je dělení na právo veřejné (*ius publicum*) a soukromé (*ius privatum*). Předmětem studií římských právníků byly hlavně praktické záležitosti běžného života, avšak v jejich dílech se setkáváme i s pokusy o vymezení těchto právních oblastí. Nejvýznamnější charakteristiku podal římský právník Ulpianus a lze ji najít na začátku Digest:

„Publicum ius id est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum, quod ad singulorum utilitatem“

V překladu to znamená, že veřejné právo je to, které se týká římského státu, soukromé to, které se týká prospěchu jednotlivce. Právo soukromé upravuje vztahy majetkové a osobní, tedy právo rodinné, obligační a dědické a v neposlední řadě také práva věcná.⁸

3.2. Věci (*res*) jako objekty práv

Co je a co není věcí dle práva, určuje vždy a v každé době právní řád. Pro ten římský je typické, že pojem věc zde neměl jednotný význam. V užším smyslu se věcí rozuměla jednotlivá, ohraničená a právně samostatná hmotná věc a v širším smyslu vše co bylo předmětem soukromého práva (tedy včetně dětí v otcovské moci či otroků)⁹

O věcech jako objektech římského práva najdeme nejvíce informací v Gaiově Učebnici, a sice ve vstupní části II. knihy pod názvem „O rozdělení věcí“ (*De rerum divisione*) a také na začátku II. knihy

---

⁸ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1995, str. 55

⁹ REBRO, K., BLAHO, P. *Římské právo*. 2. vyd., Bratislava: MANZ, 1997, str. 174

Justiniánových Institucí se stejným názvem. Podstatnou část obsahu těchto materiálů tvoří zejména výčet věcí, které jsou a které nejsou vyloučeny z obchodu a následná kategorizace věcí, jak již název napovídá.

3.3. Věci jednoduché a složené

Věci jednoduché (*corpus unitum*) tvoří přirozený a nerozlučný celek. Jejich podstatu nemusíme více komentovat. Příkladem jednoduché věci jsou otroci, kopí, meč apod.

Složená věc (*res composita* čili *universitas rerum cohaerentium*) je také předmětem práva, ovšem jen do té doby, dokud trvá spojení jejich částí. Tyto části jsou spojené tak, že z nich ve vnějším světě vznikne nová věc – např. dům, loď, vůz. Pokud k takovému složení dojde, neuznávají se právní vztahy k jejím jednotlivým částem, ale věc je jejich předmětem pouze jako celek. Práva k jednotlivým částem se obnoví až v době, kdy se věc opět rozdělí.¹⁰

Justiniánské Instituce mají ve své II.knize (První titul část „O rozdělení věcí“) k problematice složených věcí několik příkladů:

„Jestliže někdo postavil z cizího materiálu budovu na svém pozemku, bude považován také za vlastníka stavby, neboť vše, co je na pozemku postaveno, je jeho součástí. Vlastník stavebního materiálu však nepřestává být jeho vlastníkem. Zatím však nemůže vzhledem k ustanovení zákona XII desek ani vindikovat, ani požadovat vydání materiálu, neboť je zde stanoveno, že ten, kdo zastavěl cizí trám do své stavby, nemůže být přinucen ho vytrhnout, ale může být na základě žaloby ze zastavěného trámu povinen nahradit dvojnásobek jeho hodnoty (pod označením trám se rozumí také jakýkoliv jiný stavební materiál, z něhož může být stavba postavena). Toto bylo předvídáno proto, aby nebylo nutné stavbu bourat. Jestliže je však stavba z nějakého důvodu zbourána,

---

¹⁰ REBRO, K., BLAHO, P. *Rímske pravo*. 2. vyd., Bratislava: MANZ, 1997, str. 177

*může vlastník stavebního materiálu, pokud již nedostal dvojnásobek hodnoty, tento materiál vindikovat a požadovat jeho vydání.*¹¹

Právo vlastníka materiálu tak nezaniká, ale dostává se do formy „latence“ (středověká nauka hovořila o vlastnictví spícím – dominium dormiens) a oddělením obživlo („probudilo se“)¹²

3.4. Věci hromadné

Hromadné věci (universitas rerum distantium) jsou soubory věcí, skládající se z několika jednotlivých či složených věcí, které slouží stejnému hospodářskému účelu, přičemž každá takováto věc existuje samostatně bez ohledu na existenci celku. Takovou věcí je například stádo dobytka, knihovna, obchod apod. Předmětem právních vztahů tak může být jak věc hromadná, tak její jednotlivé části. Lze tedy koupit celé stádo krav i jednotlivé kusy dobytka.¹³

Pokud šlo o vlastnictví k věci hromadné, bylo po dlouhá staletí nutné dokazovat ho ke každému objektu, který byl její součástí. Ke změně došlo až za vlády císaře Justiniána, který stanovil fikci vlastnictví celé věci hromadné, pokud bylo dokázáno vlastnictví k nadpoloviční většině všech objektů věci hromadné.¹⁴

---

¹¹ BLAHO, P., SKŘEJPEK M., KRÜGER P. *Justiniánské InSTITUTE: Iustiniani Institutiones*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010, Str. 101

¹² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1995, str. 83

¹³ REBRO, K., BLAHO, P. *Rímske pravo*. 2. vyd., Bratislava: MANZ, 1997, str. 178

¹⁴ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a institute*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 100

3.5. Příslušenství věci

„Příslušenstvem neb pertinencemi slují ony věci, které k věcem jiným přísluší, a s nimiž nakládáme jako s částmi nějaké jiné věci, tak že právní dispozice o věci hlavní mlčky z pravidla také vztahuje se k věcem oněm.“¹⁵

Římské právo neznalo přímo pojem „příslušenství“ (ani pertinence), tato slova se začala užívat až ve středověku. Pro pertinenci platilo velmi úzké vymezení (v porovnání s přítomností) a označovala se v té době jako „quasi pars rei“ (jakoby součást věci).¹⁶ Významnou roli v římskoprávním pojetí příslušenství hrál objektivní prvek. Vlastník tak nemohl učinit příslušenstvím něco, co jím objektivně nebylo (např. sudy, ve vztahu k vínu či skříň na knihy ve vztahu ke knize) s tím účinkem, že by věc při převodu přešla automaticky s věcí hlavní na nabyvatele.¹⁷ Jednoduše řečeno muselo být zmíněno, že s ní přechází.

Jsou to věci právně samostatné, které jsou určeny k tomu, aby byly užívány společně s věcí hlavní (např. vědro - studna) Pokud se při prodeji věci hlavní nesmluví něco jiného, pak římsští právníci interpretovali dohodu obou stran tak, aby došlo k rozumnému výsledku, tzn., že slámu či hnůj prodávají spolu s pozemkem, na kterém jsou.¹⁸

Existovala také mnohem volnější forma příslušenství, a to tzv. instrumentum. Při této formě nesdílí vedlejší věci samy o sobě osud věci hlavní, které slouží. Aby tomu tak bylo, musí být právní dispozice k tomuto předmětu výslovně vztažena. Známe instrumentum fundi při pozemku (fundus instructus – nářadí, otroci, vozy, dobytek apod.), při domu instrumentum domus (např. nástroje sloužící k údržbě domu) a instrumentum navis při lodi.¹⁹ Pokud tedy někdo např. v závěti odkázal

---

¹⁵ ARNDTS, K., L.. *Učební kniha pandekt: [I]*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, str. 66

¹⁶ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1995, str. 84

¹⁷ SPÁČIL, J. *Sporné otázky institutu „příslušenství věci“*. Právní rozhledy 2/2010, str. 39

¹⁸ REBRO, K., BLAHO, P. *Římske právo*. 2. vyd., Bratislava: MANZ, 1997, str. 178

¹⁹ VÁŽNÝ, J. *Vlastnictví a práva věcná*. Brno, 1937, str. 36

venkovský pozemek s příslušenstvím, vztahovali se k němu i otroci, kteří pozemek obdělávali nebo hlídali v době zůstavitelovi smrti.²⁰

3.6. Res extra commercium

Základním rozdělením věcí, kterým se zabývali hned na počátku svých děl pojednávajících o věcech (výše zmiňované II. knihy) Gaius a po něm i Justinián, je rozdělení na věci v lidském vlastnictví a věci, které lidé vlastnit nemohou. Takové věci se nazývají vyloučené, latinsky *res extra commercium*. Tyto věci se tedy nemohou stát objektem vlastnických práv a mají zvláštní právní režim. *Res extra commercium* lze dělit do 3 velkých skupin:

3.6.1. Věci božského práva (*res divini iuris*)

Ve II. knize Justiniánových Institucí je psáno:

„Nullius autem sunt res sacrae et religiosae et sanctae: quo denim divini iuris est, id nullius in bonis est.“

Tedy „Nikomu nepatří věci posvátné, zasvěcené a svaté: to, co je božského práva, nenáleží nikomu. Do této skupiny náleží všechny věci, které se váží k náboženství a jsou určené k uspokojování náboženských potřeb.

3.6.1.1. Věci posvátné (*res sacrae*)

Tohoto označení se jim dostávalo prostřednictvím zasvěcení (*consecratio*) nebo věnováním (*dediatio*), což se dělo zvláštním aktem, např. zákonem lidového shromáždění nebo usnesením senátu.

„Posvátné věci jsou ty, které byly zasvěceny Bohu předepsaným způsobem za součinnosti kněží, jako například chrámy a dary, které jsou určeny k bohoslužbám...místa, na nichž byl postaven chrám, zůstanou

---

²⁰ BARTOŠEK, M. *Škola právníckého myšlení*. 1. vyd. Editor Jiří Spáčil. Praha: Karolinum, 1993, str. 181

*posvátnými, i když bude budova zbourána, jak to ostatně napsal také Papinianus.*²¹

3.6.1.2. Věci zasvěcené (*res religiosae*)

Do této kategorie patří věci, které jsou určeny k výkonu kultu zemřelých – např. náhrobky, hřbitovy, hroby apod. Mohou se k nim vázat některá soukromá práva (např. služebnost průchodu k hrobce – *iter ad sepulchrum*)²²

*„Místo zasvěcené teda může zřídít každý tak, že na svém pozemku pohřbí mrtvého...na cizím pozemku je dovoleno pohřbívat pouze se souhlasem jeho vlastníka...“*²³

Zvláštním případem této kategorie je hrob. Hrob se stává *res extra commercium* z rozhodnutí soukromé osoby, výkonem jejího osobního práva. Po pohřbu se hrob dostává do speciálního právního režimu. Vlastnické právo tak již není chráněno soukromoprávními žalobami, nýbrž veřejnoprávními, protože hrob je tímto vyňat ze soukromého práva. Vlastníkovi pozemku, na kterém byl pohřben člověk, vznikají povinnosti – zejména udržování kultu, popř. umožnění výkonu jiným osobám.²⁴

3.6.1.3. Věci svaté (*res sanctae*)

Sem patří věci, které sice nepatří Bohu, avšak jsou pod jeho ochranou. Jsou to zejména pozemky a stavby, které byly z nějakých důvodů

---

²¹ BLAHO, P., SKŘEJPEK M., KRÜGER P. *Justiniánské InSTITUTE: Iustiniani Institutiones*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010, str. 93-95

²² ²² SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a institute*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 98

²³ ²³ BLAHO, P., SKŘEJPEK M., KRÜGER P. *Justiniánské InSTITUTE: Iustiniani Institutiones*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010, str. 95

²⁴ DOSTALÍK, P. *Hrob jako res extra commercium*. Res - věci v římském právu: sborník příspěvků z 10. konference právních romanistů ČR a SR konané ve dnech 14.-16.3.2008 v Olomouci. 1. vyd. Editor Kamila Bubelová. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, str. 89

prohlášeny za nedotknutelné. Např. městské hradby, brány a ve válečných dobách také zákopy.²⁵

„Městské brány jsou svatými věcmi proto, neboť ti, kteří se nějakým způsobem prohřeší proti nim, propadnou trestu smrti.“²⁶

3.6.2. Věci všem společné (res omnium communes)

Věci, které nemohou být předmětem vlastnictví jednotlivce ani státu. Mohl je užívat každý, avšak svým užíváním nesmí bránit či překážet užívání druhým.

„Podle přirozeného práva jsou všem lidem společné tyto věci: vzduch, tekoucí voda, moře, a proto také mořské břehy... také všechny řeky a přístavy jsou veřejné, proto právo rybolovu v přístavech a řekách náleží všem.“²⁷

3.6.3. Věci veřejné (res publicae)

Tyto věci jsou ve veřejném vlastnictví státu, jsou předmětem veřejného práva a slouží veřejným účelům.

„Nikoliv jednotlivcům, ale pospolitosti samé náleží to, co se nachází ve městech, jako například divadla, stadiony, stejně jako obdobná zařízení a vůbec vše, co se nachází ve městě a patří mu.“²⁸

3.7. Rozdělení věcí

Všechny ostatní věci jsou tzv. res commercio, tzn., že mohou být objektem soukromého vlastnictví. Tyto pak mají určité vlastnosti, které

---

²⁵ REBRO, K., BLAHO, P. *Rímské právo*. 2. vyd., Bratislava: MANZ, 1997, str. 175

²⁶ BLAHO, P., SKŘEJPEK M., KRÜGER P. *Justiniánské InSTITUTE: Iustiniani Institutiones*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010, str. 95

²⁷ BLAHO, P., SKŘEJPEK M., KRÜGER P. *Justiniánské InSTITUTE: Iustiniani Institutiones*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010, str. 93

²⁸ tamtéž

buďto jsou nebo nejsou právně významné. Dle těchto rozdílů se pak věci rozřazují nejčastěji do dvou až tří kategorií dle rozdílů, které bývají rozhodné pro právní jednání, resp. nakládání s nimi.²⁹

Gaiova Učebnice se při rozdělení věcí zmiňuje kromě res extra commercium, také o rozdělení věcí na mancipační a nemancipační a na věci tělesné a netělesné. Římskoprávní nauka pak přidává další dělení, které je níže zmíněno.

3.7.1. Věci tělesné a netělesné

Tělesné věci, jsou ty, kterých je možno se dotknout. Např. meč, štít, vědro, otrok.³⁰

Netělesné jsou ty, kterých člověk dotknout nemůže. Sem patří ty předměty, které existují v právu – např. pozůstalost, obligace, poživací právo. Jednoduše řečeno to jsou práva a není rozhodné, zda jejich předmětem je hmotná věc a často užitky (plody) z ní. Stejnou povahu mají také služebnosti, tj. práva k pozemkům městským a venkovským (právo svádět vodu na svůj či sousedův pozemek, právo cesty, právo přehánět dobytek k vodě apod.)³¹

3.7.2. Věci mancipační a nemancipační

Toto dělení věci bylo zavedeno v raných dobách římského práva, široce se jím zabývali římsští klasičtí právníci v 1.-3. století n.l (Gaius ve své učebnici), postupem času začalo ztrácet na významu a definitivně ho odstranil až císař Justinián v 6. stol.³²

---

²⁹ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1995, str. 85-86

³⁰ GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Přetisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, str. 78

³¹ tamtéž str. 79

³² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1995, str. 88

Mancipační zahrnovaly věci nejcennější a nejdůležitější pro patris familias (tzn. římskou agrární rodinu). Jejich výčet byl taxativní - pozemky a stavby na italské půdě; otroci; domácí čtyřnohá zvířata tažná a soumarská, která se dají zkrotit (hovězí dobytek, koně, osli) ; polní služebnosti³³

Do tohoto výčtu byly zařazeny jen věci důležité, jejichž převod s plnými právními důsledky byl možný pouze pomocí formálních jednání (mancipatio, in iure cessio). Byly to slavnostní formy, které provázely ceremoniál za účasti svědků a státního úředníka (v případě injurecesse). Tímto bylo předcházeno zbrklým nepromyšleným jednáním ze strany převodce. Tyto dvě formy měly pro převod práva zásadní význam, pokud nebyly stranami dodrženy, neměl tento převod žádné účinky. Gaius pak ve své Učebnici uvádí:

„Nejčastěji, ne-li vždycky, používáme ovšem mancipace. Co totiž do přítomnosti přátel můžeme provést my sami, není nutné provádět s většími obtížemi před prétozem, anebo před správcem provincie.“³⁴

Věci nemancipační byly všechny ostatní věci, jejichž převod byl možný pouhým neformálním odevzdáním tradicí (lat. traditio). Tyto věci ovšem musely být „tělesné“ nikoliv „netělesné“, jejichž předání „z ruky do ruky“ by bylo nemožné.³⁵

„Předám-li ti, ať z důvodu prodeje či darování či důvodu jiného, šaty nebo zlato nebo stříbro, stane se ihned ta věc tvým vlastnictvím, jsem-li ovšem i já jejím vlastníkem.“³⁶

---

³³ SOMMER, O. *Učebnice soukromého práva římského: II. díl*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 187-188

³⁴ tamtéž str. 81

³⁵ tamtéž str. 81

³⁶ tamtéž str. 80

3.7.3. Věci movité a nemovité

Věci nemovité (res immobiles) jsou pozemky, tj. vymezené podíly zemského povrchu, k nimž náležejí také rostliny v nich zakořeněné a stavby na nich postavené.³⁷ K pozemku náleží, dle zásady cui est solum, eis est coelum (koho je půda, toho je nebe), také prostor nad ním a pod ním až k zemskému jádru. Pokud dojde k trvalému spojení movité věci s nemovitostí, považuje se pozemek vždy za věc hlavní, tato zásada je známa jako „Superficies solo cedit“ (v překladu „Povrch ustupuje půdě“). Nemovitosti, jako věci výrazné hodnoty, jsou zásadně převáděny slavnostní formou – tedy buď mancipací nebo injurecessí (viz. výše)³⁸

Věci movité (res mobiles), jsou všechny ostatní věci, jimiž lze hýbat bez změny jejich podstaty.

Toto rozlišení mělo v římském právu význam např. při ochraně držby (rozdílné prostředky k ochraně), vydržení (delší vydržecí lhůty pro nemovitosti), nebo také v tom, že pouze movitosti mohly být objektem krádeže.

3.7.4. Věci zužitelné a nezužitelné

Věci zužitelné (res quae usu consumuntur) jsou takové, které se pravidelným užíváním k obvyklému účelu spotřebují. Do této kategorie patří také peníze, protože jejich výdej se rovná jejich užití.³⁹ Typickým příkladem zužitelných věcí jsou pak potraviny. Důležitý je zde obvyklý účel, protože budeme-li např. chleba užívat jako těžítka, ztvrdne, ale nedojde k jeho spotřebování.

Věci nezužitelné (res quae usu non consumuntur) jsou ty věci, jejichž podstata zůstává i při pravidelném užívání stále stejná (nebo se ničí velice pomalu). Sem patří např. pozemky, otroci, nábytek apod.

---

³⁷ ARNDTS, K., L.. *Učební kniha pandekt: [I]*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, str. 61

³⁸ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1995, str. 86

³⁹ ARNDTS, K., L.. *Učební kniha pandekt: [I]*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, str. 63

Výše popsané dělení má význam např. v tom, že smlouvy o užívacím právu (*usufructus*) – např. o nájmu věci, o výpůjčce, byly možné pouze v případě věcí nespotebitelných.⁴⁰

3.7.5. Věci speciální a genericky určené

Genericky určené věci (*genus*) mohou být zastoupeny jinými věcmi stejného druhu. Jsou to věci určené množstvím, vahou, barvou apod. (Gaius říká „*res quae pondere, numero, mensura constant*“, tedy věci které vážíme, počítáme nebo měříme)⁴¹ Typicky jsou to peníze, stavební materiál, obilí, víno.

Věci speciální (*species*) jsou věci, pro které je podstatná jejich individualita, a tak nemohou být nahrazeny jinou. Sem patří např. konkrétní otrok, šperk nebo obraz.

Významné je toto dělení např. v tom, že pouze genericky určené věci mohou být předmětem smlouvy o zápůjčce, u jiných smluv zas mohou být předmětem pouze věci speciální. Pro *genus* platí také výjimka ze zásady „*casum sentit dominus*“ (za náhodu odpovídá vlastník), protože za náhodný zánik zde nese odpovědnost zavázaný.⁴²

3.7.6. Věci dělitelné a nedělitelné

Nedělitelné věci (*res quae sine interitu dividi non possunt*) jsou ty, které nemohou být rozděleny na více celků, aniž by došlo ke ztrátě jejich původního určení, např. zvíře, otrok, kniha.

Dělitelné věci (*res quae interitu dividi possunt*) jsou ty, jejichž rozdělením na části vzniknou samostatné předměty, které si zachovávají svůj hospodářský účel a neztrácejí nic na své původní hodnotě. Takto dělitelné jsou peníze, pozemky, potraviny, látky apod.

---

⁴⁰ REBRO, K., BLAHO, P. *Rímske pravo*. 2. vyd., Bratislava: MANZ, 1997, str. 175

⁴¹ REBRO, K., BLAHO, P. *Rímske pravo*. 2. vyd., Bratislava: MANZ, 1997, str. 176

⁴² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1995, str. 87

Kromě tohoto reálného dělení znalo římské právo i právnícké dělení (ideální, inteligentní). Tímto způsobem lze ve své mysli rozdělit každou věc, která může být předmětem vlastnictví, tj. movitou i nemovitou, mezi více osob tak, že celá náleží všem společně, a to každému dle jejich podílu, ale nikomu nenáleží určitý skutečný díl.⁴³

---

⁴³ ARNDTS, K., L.. *Učební kniha pandekt: [I]*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, str. 63

4. Věci a jejich vlastnosti ve Všeobecném občanském zákoníku z roku 1811

4.1. Všeobecný občanský zákoník (ABGB, 946/1811 ř.z.)

Všeobecný občanský zákoník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, níže ABGB) je postaven na systematickém uspořádání římského práva, výrazně ovlivněn také právem městským a zemským (Obnovené zřízení zemské). ABGB patří k velkým právním kodifikacím 19. stol., které kladly důraz především na soukromá práva občanů, zejména v oblasti vlastnictví a práv obligačních.⁴⁴

Všeobecný občanský zákoník ustál bez problémů revoluční rok 1848 a poté i rozpad Rakouska-Uherska. Zákon byl po vzniku Československa recipován do našeho právního řádu. V Československu platil na území Čech, Moravy a Slezska. Slovensko spolu s Podkarpatskou Rusí si zachovalo obyčejové právo. Později však, hlavně kvůli snahám o odstranění právního dualismu v Československu, začaly přípravy k nové občanskoprávní kodifikaci, ta ale bohužel nestačila být schválena kvůli německé okupaci. Tento návrh se ale později stal jedním z ideových zdrojů Nového občanského zákoníku. ABGB tak u nás platil až do roku 1950.

4.2. Pojem věci v ABGB

„Alles was von der Person unterschieden ist, und zum Gebrauche der Menschen dient, wird im rechtlichen Sinne eine Sache genannt.“

„Všechno co je od osoby odlišné, a slouží k užívání lidí, sluje věc v právním smyslu.“

ABGB určuje pojem věc dvojitým způsobem:

- negativně – něco, co je odlišné od osoby
- pozitivně – něco, co slouží potřebám lidí

---

⁴⁴ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 23

4.2.1. Rozdílnost od osoby

S vývojem společnosti a pod vlivem přirozenoprávního myšlení a názorů, že člověk nemá být druhému prostředkem (I. Kant), se v ABGB deklarovalo, že věc je vše, co je odlišné od člověka (viz. výše). Všechno, co nemá rozum je přirozeně určeno k ovládnutí těmi, kdo rozum mají.⁴⁵ Věcí tedy není člověk, a to ani rozumově jako osobnost ani fyzicky. Věcí nejsou ani části lidského těla, jinak by totiž např. ublížení na zdraví bylo zásahem do práv věcných, nikoliv osobnostních. Mrtvola také není věcí, pokud je z ní poznat, o koho se jedná. Pokud tomu tak již není, stává se lidské tělo věcí (např. mumie či mrtvá těla přenechaná k lékařským účelům).⁴⁶

4.2.2. Slouží k užívání lidmi

Předmět musí být způsobilý k užívání lidmi, a proto musí být dostupný lidskému ovládnutí. To znamená, že věcí nemůže být např. tekoucí voda, sluneční světlo, mraky, hvězdy apod. Věc dále musí sloužit hospodářskému účelu nikoliv např. pouze estetickému, proto se za ní nepovažuje např. kus dřeva nebo hrst popela.⁴⁷

4.2.3. Samostatná existence

Posledním pojmovým znakem věci je její samostatná existence, za věc tedy není možné považovat její pouhou část.

Zákoník rozděluje věci buď dle toho, komu náleží, anebo dle jejich rozdílné povahy. Na rozdíl od římského práva, jež upravuje pouze věci jako objekt soukromého práva, ABGB se vztahuje na všechny věci, ať už náležejí kterékoliv osobě. Je zde tzv. princip obecné platnosti občanského

---

⁴⁵ ELIÁŠ, K. Pojetí věci v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku. *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005, str. 63

⁴⁶ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 7

⁴⁷ tamtéž

zákoníku, tzn., že jeho ustanovení se užívá vždy, pokud jiný předpis nestanoví něco jiného. Je tedy irelevantní, zda věc náleží fyzické či právnické osobě, nebo zda jde o osobu veřejnoprávní či soukromoprávní.⁴⁸

4.3. Dělení věcí dle subjektu, jemuž náleží

4.3.1. Věci ve veřejném vlastnictví

Do této kategorie náleží věci, které jsou ve vlastnictví veřejných územních korporací (státu, země, župy, okresu, obce). Způsob užívání se řídí, vedle určení dané věci, stejným právem všech osob k těmto užívání. Účel věci stanovuje příslušný správní úřad v zájmu veřejnosti.⁴⁹ Dělí se na veřejný statek a veřejné jmění.

4.3.1.1. Veřejný statek

To jsou všechny nemovité věci, které jsou správním předpisem určeny k veřejnému užívání. V užším smyslu sem patří jen veřejné vody a veřejné cesty. Veřejné vody jsou řeky, na nichž se provozuje plavba, dále pak všechny řeky a jezera, u kterých není prokázáno soukromé vlastnictví. Pod pojmem veřejné cesty se rozumí silnice, chodníky, náměstí, kašny a kanály, ale nikoliv železniční dráhy, ve smyslu širším pak i nemovitosti, sloužící veřejnému užívání, avšak jejich vlastníkem je soukromá osoba – to jsou např. kostely, školy, nemocnice apod. Zde vidíme inspiraci v římském právu, avšak s tím rozdílem, že majitelem veřejného statku může být i soukromá osoba.

---

⁴⁸ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 9

⁴⁹ RANDA, A. *Právo vlastnické v pořádku systematickém*. Editor Jiří Spáčil. Praha: ASPI, 2008, str. 14-15

4.3.1.2. Veřejné jmění

Sem patří věci, jež bezprostředně slouží správnímu účelu (např. budovy úřadu, kasárna apod.) a také finanční jmění.

Jak již bylo řečeno, tento občanský zákoník se vztahuje i na nabývání, držení i převádění veřejných věcí, tzn. státních a obecních statků a státního a obecního jmění. Případné odchylky stanoví zvláštní předpisy.

4.3.2. Věci v soukromém vlastnictví

Zde řadíme věci, které jsou ve vlastnictví soukromých fyzických či právnických osob. Postavení soukromoprávní věci měl i majetek zeměpána, což se shodovalo se zásadou rovnosti, která byla základem ABGB.

4.4. Dělení věcí dle jejich rozdílné povahy

4.4.1. Věci hmotné a nehmotné

Věci hmotné jsou takové, které lze vnímat lidskými smysly. Ve srovnání s římským právem, kde Gaius vycházel z hmatatelnosti takové věci (viz. výše), zde je zvoleno širší kritérium, a to smyslová vnímatelnost. Hmotné věci tak musí zaujímat určitý prostor, nebo v něm musí být vnímatelné (viz. vzduch vs. vzduch v lahvi). Velkým pokrokem je, že zákoník zařadil po vzoru francouzského a švýcarského práva do kategorie hmotných věcí také ovladatelné přírodní síly – např. elektřina, vodní energie, radioaktivita apod.⁵⁰

Nehmotné věci jsou všechna práva vůbec (např. právo vlastnické, patentní, autorské atd.), a jiné nehmotné věci, které nejsou právy (např. obchodní tajemství, obchodní jméno).

---

⁵⁰ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 24

4.4.2. Věci movité a nemovité

Toto dělení je důležité zejména z toho důvodu, že některé soubory právních norem se týkají jen věcí movitých, jiné zas jen nemovitých. Např. u vlastnictví movitostí platí držby, kdežto u nemovitých věcí je to princip intabulační (tzn., platí stav, který je zapsán v pozemkové knize). V římském právu nebyl tento rozdíl tak intenzivní, zejména proto, že zde nefungovalo nic podobného pozemkovým knihám a větší důležitost nemovitostem byla přikládána na základě jejich zařazení mezi věci mancipační (viz. výše).

Věci movité jsou takové, „*kteřé bez porušení jejich podstaty s jednoho místa na druhé lze přenášeti*“⁵¹ Kritériem je zde tedy přenositelnost a neporušitelnost vnějších vlastností.

Nemovitosti jsou pozemky a budovy, ať již jsou nebo nejsou zapsány v pozemkových knihách. Patří sem také zakořeněné rostliny. I v tomto zákoníku platí římskoprávní zásada superficies solo cedit (povrch ustupuje půdě) a stavba je tedy součástí pozemku. Naproti tomu součástí pozemku nejsou budovy, které nebyly zřízeny s tím úmyslem, aby trvale zůstaly na určeném místě. Takovéto budovy jsou pak věcmi movitými a nazývají se superaedifikáty. Příkladem takové stavby je polní kovárna zřízená na pozemku jako stavba z nouze (ze dřeva a bez základů).⁵²

ABGB navazuje na římské právo i v otázce tzv. fundus instructus. S tímto institutem se setkáváme v § 296 a ten nám říká, že oddělené plody (obilí, dříví), využívaná zvířata (koně, volí, hlídací psi) a nástroje, které patří k nemovité věci, jsou jejím příslušenstvím a pokládají se také za věc nemovitou. Podmínkou pro výše uvedené však je, aby byly potřebné k provozování onoho hospodářství.⁵³

---

⁵¹ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, str. 108

⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. 15.985

⁵³ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 41

4.5. Součást věci

Občanský zákoník nečiní rozdíly mezi příslušenstvím a součástí a tak užívá pouze pojmu příslušenství. Pokusím se ale rozřadit jednotlivá ustanovení mezi tyto dva pojmy.

Věcí v právním smyslu se z tehdejšího pohledu rozuměl jeden celek, tvořený buď jedním kusem, nebo složený z několika kusů, které dohromady tvořily dle prvorepublikové terminologie „úkojný prostředek“ (tzn. kompletní, nepoškozený předmět, sloužící k určitému účelu). Existují dvě možnosti v případě, že se věc skládá z několika kusů. Tou první je, že jednotlivé kusy nejsou samy o sobě úkojnými prostředky (např. zrnko písku nebo klas obilí) a jen množství těchto kusů jsou úkojným prostředkem. Druhá možnost pak je, že jednotlivé kusy jsou úkojnými prostředky, ale určité jejich množství je ustáleno jako předmět obchodu v obchodní praxi (např. kopa vajec).

Existují dvě rozdělení součástí věci:

4.5.1. Hlavní a vedlejší

Hlavní (podstatné) části jsou ty důležité části, bez kterých by věc nemohla sloužit k dosud stanovenému účelu (např. volant automobilu, strop bytu). Jejich souhrn tvoří podstatu věci.

Vedlejší (nepodstatné) části jsou takové, bez kterých je věc sice nadále použitelná, avšak stává se defektní (např. kolo automobilu, či okno domu).⁵⁴

4.5.2. Oddělitelné a neoddělitelné

Oddělitelné jsou ty součásti, které lze oddělit bez toho, aniž by se věc stala defektní nebo snad nepoužitelnou (např. plody).

---

⁵⁴ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 30

Neoddělitelné součásti jsou takové, bez nichž by věc ztratila svůj dosavadní účel, nebo by se stala defektním (např. ucho konvice, či noha židle).⁵⁵

Součást věci není věcí, a proto ani nemůže být samostatným předmětem právního obchodu. Jejím osudem se tak stává právní osud věci hlavní, k níž patří. Práva vztahující se k věci hlavní se tudíž vztahují i na součást věci a proto s nimi není možné disponovat. Pokud se ale věc stala součástí z vůle vlastníka, je samozřejmě možné, aby vlastník věc znovu oddělil, ta se tak stane opět věcí a je volně převoditelná.

4.6. Příslušenství věci

Jak jsem popsal výše, součást věci není věcí. Příslušenství, na rozdíl od součásti, je samostatnou věcí, neztrácí svou samostatnou existenci a plní funkci věci vedlejší. Může tedy sloužit i k jinému účelu než věc hlavní a není na ní závislá v takové míře jako součást věci. Např. klíč je součástí zámku, protože nemůže sloužit k ničemu jinému, oproti tomu např. hospodářské stroje jsou příslušenstvím hospodářství, neboť slouží k jeho obhospodařování, zároveň jich však může být užito k jinému účelu.

Příslušenství věci je (viz. výše) pojato v ABGB celkem široce a spadá pod něj i institut součásti věci.

„Příslušenstvím rozumí se to, co bývá s věcí trvale spojeno. Sem patří nejen přírůstek věci, pokud není od ní oddělen, nýbrž i vedlejší věci, bez nichž hlavní věci nelze upotřebiti nebo o kterých zákon nebo vlastník určil, aby se jich trvale k hlavní věci upotřebilo.“⁵⁶

---

⁵⁵ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 31

⁵⁶ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, str. 108

Více věcí můžeme spojit tak, že každá z nich neztrácí svou samostatnost, ale některá je hlavní a ostatní jsou vedlejší. Hlavní i vedlejší věc slouží témuž účelu, a proto tvoří jeden celek.

Oproti římskému právu byl kladen větší důraz na vůli vlastníka. Příslušenstvím tak nebyly jen věci, bez kterých nelze užívat věci hlavní (přirozené), ale i věci, o kterých to určil zákon nebo vlastník (umělé). Dle ABGB o spojení věci hlavní a vedlejší tedy rozhoduje buď vlastník, nebo zákon. Příkladem zákonného příslušenství je hasicí přístroj v domě, který je vlastníku předepsán správními předpisy. Při spojení musí být vlastník věci hlavní zároveň vlastníkem věci vedlejší.⁵⁷ Nelze obecně určit způsob spojení, musí však být patrné, že takové spojení bylo provedeno. Není třeba, aby věc byla spojena fyzicky s věcí hlavní.⁵⁸ Věci vedlejší se nemusí užívat, stačí zde pouze možnost tohoto užívání. Příslušenství se ruší, pokud je věc trvale určena k jinému užití, pouhé dočasné užití věci vedlejší k jinému účelu neukončuje její příslušnost k věci hlavní.⁵⁹

Vedlejšími věcmi mohou být hmotné i nehmotné, movité i nemovité. Hlavní věc je pak movitá i nemovitá. Pokud jde o dvě věci – movitou a nemovitou, automaticky se presumuje, že věcí hlavní je nemovitost, i v tom případě, že věc movitá je mnohem hodnotnější. Pokud tvoří příslušenství dvě věci movité, je situace komplikovanější. Pokud nelze na první pohled rozlišit která je která, přihlíží se k obchodní praxi, významu, hodnotě v daném případě.

Druhým znakem příslušenství po věci vedlejší je její podřazenost věci hlavní. Ta je dána buď tím, že bez ní nelze věc hlavní užívat (příslušenství přirozené), nebo že zákon nebo vlastník ji určili k takovému užívání s věcí hlavní (příslušenství umělé).

4.6.1. Příslušenství přirozené

U tohoto druhu příslušenství je nutná věc vedlejší k tomu, aby věc hlavní mohla vůbec plnit svůj hospodářský účel (např. vagony a

---

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu, Vážný Rc 7449/1927

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu, Vážný Rc 5248/1925

⁵⁹ SEDLÁČEK, J. *Vlastnické právo: všeobecné nauky*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, str. 39-40

lokomotiva k železniční dráze). Není podstatné kým a za jakých okolností došlo ke spojení. Rozhodující k určení toho, co je příslušenství, je obecné hledisko (obecný názor obchodu), nikoliv individuální. Proto např. příslušenství hotelu je běžné vybavení pokojů, nikoliv však cenný originální obraz. Jak již bylo zmíněno výše, příslušenství mohou být jen takové věci, které jsou ve vlastnictví vlastníka věci hlavní.⁶⁰ Je-li však nemovitost ve spoluvlastnictví a byla-li k ní přidána věc movitá jako příslušenství jedním ze spoluvlastníků, nestává se tato věc spoluvlastnictvím všech ostatních.⁶¹

4.6.2. Příslušenství umělé

Mezi oběma druhy příslušenství je velmi tenká hranice, hlavním rozdílem ale je, že u tohoto není dáno obecné hledisko, nýbrž individuální určení vlastníka, resp. zákona. Příslušenství umělé jsou vedlejší věci, které zákon nebo vlastník určil k tomu, aby byly trvale užívány s věcí hlavní. Jediným možným příkladem zákonného příslušenství je zřejmě hasicí přístroj v domě na základě požárního řádu. Spojení může provést pouze vlastník věci hlavní i vedlejší, popř. držitel nebo spoluvlastník (viz. výše) Spojení musí být patrné z vnějšku, obě věci musí být v určité místní souvislosti, je ale možné přechodné vzdálení věci vedlejší.⁶²

Právní význam příslušenství tkví v tom, že pokud vlastník s věcí nějakým způsobem nakládá, zasahuje to věc hlavní i vedlejší. U příslušenství se na rozdíl od součásti věci neuplatňuje automaticky sdílení osudu s věcí hlavní. Je tomu tak jen v určitých případech – např. § 1047 (směna) a § 1061 (koupě) se říká, že závazek týkající se hlavní věci se vztahuje i na věc vedlejší (platí i pro právo zpětné koupě a právo předkupní), pokud si strany nedohodly něco jiného. Sdílení osudu s věcí

---

⁶⁰ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 32-33

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu, Vážný 598/1920

⁶² SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 33

hlavní, tak může být vlastníkem (resp. držitelem) vyloučeno. Příslušenství, jelikož je samostatnou věcí, může být bez jakýchkoliv omezení předmětem volného obchodu. Je to jeden z podstatných rozdílů oproti součásti věci, se kterou také může být odděleně nakládáno, ovšem pouze v omezené míře (viz. výše).

Příslušenství zaniká dvěma způsoby, a to změnou věci hlavní, pokud se trvale změní účel věci hlavní, takže již není možné použití věci vedlejší, a dále změnou věci vedlejší, tedy pokud vlastník věc natrvalo odejme od věci hlavní.⁶³

4.7. Stroje

Stroje se berou jako zvláštní druh příslušenství a jsou popsány v § 297a. Strojem rozumíme věc, která je strojem dle názoru obchodní praxe (nikoliv jen stroje dle fyziky). Mezi stroje pak nepatří např. tažná zvířata, pivozy.⁶⁴ Aby bylo možno tohoto ustanovení užít, musí být stroj spojen s věcí nemovitou a to buď jako součást nebo jako příslušenství (nepatří sem tedy případy, kdy stroj s nemovitostí tvoří nejednotnou věc – jsou to dvě věci).

Za splněných podmínek platí pro stroje speciální režim. Nepokládají se totiž za příslušenství ani součást věci (zůstávají tedy samostatnou věcí), pokud je ve veřejných knihách poznámkou uvedena výhrada vlastnictví. Aby však mohla být zapsána poznámka do pozemkové knihy, musí k ní být připojen souhlas vlastníka nemovitosti.

Zvláštnost toho institutu tkví také v tom, že se na stroje nevztahuje § 294 (ustanovení o příslušenství). Výše popsané stroje tak nejsou převáděny spolu s nemovitostí (nesdílí její osud), což je samozřejmě důležité pro majitele oněch strojů, kteří nejsou zároveň vlastníky nemovitosti.

---

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. N. F. 6491

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu, Vážný 3263

4.8. Hromadná věc

„Úhrn několika věcí jednotlivých, který se za věc jednu považuje a bývá označován společným jménem, tvoří věc hromadnou a pokládá se za celek.“⁶⁵

Věc hromadná se na první pohled jeví jako příslušenství. Je to souhrn jednotlivých věcí (pluralita věcí), které jsou věcmi samy o sobě. Na rozdíl od příslušenství, kde hovoříme o podřazenosti věci vedlejší věci hlavní, zde je pro těchto více věcí příznačná jejich souřadnost.

Jak už jsem zmínil, hromadnou věc jako celek tvoří více věcí. Tyto mohou mít různé vlastnosti – mohou být různorodé nebo stejnorodé; hmotné, nehmotné; movité, nemovité, dokonce i věci hromadné (např. stádo je součástí statku).⁶⁶

Existují celkem 3 znaky hromadné věci (musí být splněny kumulativně). Hromadnou věc tvoří **souhrn několika věcí**. Musí to být věci samostatné (nikoliv jen součásti) a musí patřit stejnému vlastníku. Např. automobil není věcí hromadnou, nýbrž věcí, složenou ze součástí.

Tento souhrn **se považuje za jednu věc**. Dle názorů obchodní praxe, nikoliv jednotlivce. Jednotlivé věci jsou si rovny (souřadnost).

Obvyklost spojení jednotlivých věcí. Spojení je tak běžné, že pro něj společnost vytvořila nějaké označení. Hromadnou věcí nejsou věci různého druhu, které jsou vypsány v seznamu přiloženém ke smlouvě.⁶⁷

Příkladem hromadné věci tak jsou - stáj (souhrn několika koní, vozů a strojů)⁶⁸, pozůstalost, knihovna, umělecká sbírka, dílna, podnik apod.

Hromadná věc je právně významnou především v oblasti věcných práv, při převodech, zástavách, držbě apod. Důležitou otázkou při právních

---

⁶⁵ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, str. 110

⁶⁶ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002, str. 56

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. 7229

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. 8605

úkonech, stejně jakou u součásti věci, je příbytek a úbytek jednotlivých věcí, ze kterých se hromadná věc skládá (např. nová telata ve stádu). Prvorepubliková právní praxe pak došla k závěru, že vlastnictví se vztahuje na všechny věci, které přibyly, a odpadá u věcí, které ubyly.

4.10. Věci cenitelné a necenitelné

Zde nejde o dělení na věci, které mají hodnotu a které ji nemají. Pokud by totiž věci neměly nějakou hodnotu (estetickou, etickou, majetkovou apod.) nemohly by pak uspokojovat potřeby lidí, a tudíž by nebyly věcmi. Cenitelnost má právní význam v oblastech peněžitého obchodu – např. prodeje či směny.

Necenitelné jsou ty věci, *„jejichž hodnota nemůže být určena srovnáním s jinými věcmi v obchodě se nalézajícími.“*⁶⁹ Sem patří věci, které nemají žádnou cenu (bezcné) a věci, které nemohou být nahrazeny jinými (jedinečné) – např. důkazy, směnky⁷⁰.

Cenitelné jsou ty věci, *jejichž hodnota může být pro obchod určena srovnáním s jinými.*⁷¹ Sem patří všechny ostatní, např. automobil, potraviny, šaty apod.

4.11. Res extra commercium

Zajímavé je pojetí res extra commercium, kde oproti římskému právu nezůstal „kámen na kameni“.

Právní nauka a zvláštní zákony je vymezily jako **lidské mrtvoly** a také předměty dané mrtvému do hrobu. Dále to byly **části lidského těla** (přirozené i umělé), které mohou být věcmi, pokud to neodporuje dobrým

---

⁶⁹ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, str. 110

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu GI. U. 7191

⁷¹ tamtéž

mravům – př. zlaté zuby, oddělená umělá noha. Další případem jsou **cizí loterijní losy**, a to pokud jejich prodej nebyl nějak povolen. V neposlední řadě sem patří také **prémiové parciální** dlužní úpisy vydané bez státního svolení⁷²

Existovaly také věci relativně vyloučené z právního obchodu – např. vojenská výstroj a výzbroj (ve vlastnictví státu bez možnosti nabytí soukromými osobami); další věci, ke kterým je třeba zvláštního povolení – zakázané zbraně a výbušniny a věci, které byly vyloučeny z obchodu na základě výroku správního úřadu.

Oproti římskému právu nespádaly do kategorie *res extra commercium* tzv. *res sacrae* (tedy kostely, církevní nástroje apod.). Ty jsou ve vlastnictví církevních institucí, resp. soukromníků v rámci domácích kapliček.⁷³

---

⁷² SEDLÁČEK, J. *Vlastnické právo: všeobecné nauky*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, str. 47-48

⁷³ SEDLÁČEK, J. *Vlastnické právo: všeobecné nauky*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, str. 49

5. Věci a jejich vlastnosti ve Středním občanském zákoníku z roku 1950

5.1. Střední občanský zákoník (141/1950 Sb.)

Tzv. Střední občanský zákoník byl vytvořen v rámci právnícké dvouletky po nastolení komunistického režimu v roce 1948. Účelem tohoto zákoníku nebyl jen pokus o sovětizaci našeho práva, ale také jeho unifikace prostřednictvím odstranění teritoriální duality českého a slovenského práva na území Československa. Jeho vyhlášení nastalo 25. října 1950 a účinnosti nabyl 1. ledna 1951. Struktura tohoto občanského zákoníku byla přejata ze sovětského modelu, jenž byl inspirován německým občanským zákoníkem (BGB) z roku 1896. Převládají názory, že tento zákoník byl na tehdejší dobu a pod vlivem všem jistě známých událostí, na velmi slušné legislativní úrovni a stále se držel některých základních demokratických zásad. Hlavní měrou se na tom podíleli zejména profesori Jan Krčmář a Viktor Knapp, významní čeští civilisté.

5.2. Pojem věci ve Středním občanském zákoníku

Občanský zákoník z roku 1950 vysvětloval pojem věc z užšího hlediska než předchozí ABGB, to protože upustil od rozdělení věcí na hmotné a nehmotné. Dle názorů tehdejšího socialistického aparátu totiž existence nehmotných věcí odporovala běžnému lidskému chápání.⁷⁴ V zákoníku tak byly věci definovány jako „ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží lidské potřebě.“⁷⁵ Ovladatelné i užitečné však musely být z objektivního hlediska. Obě tato kritéria se měnila s vývojem lidské společnosti, vědy a techniky. To můžeme pozorovat na výtažku z tehdejší učebnice občanského práva, samozřejmě řádně ovlivněnou socialismem:

---

⁷⁴ VAŠEČKA, J. *Věc v právním smyslu v historickém pohledu*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, str. 89

⁷⁵ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, str. 309

„Socialistický výrobní způsob znamená ještě daleko větší krok kupředu než kapitalismus. To můžeme pozorovat na příkladu Sovětského svazu. Nafta se např. v Sovětském svazu těží z podmořských ložisek s jistě se v nedaleké době stanou ovladatelnými i jiné podmořské zdroje nerostného bohatství...Vidíme, že okruh ovladatelných hmotných věcí nemusí být v témže časovém období v různých zemích stejný, a že záleží na rozvoji výrobních sil a na dosaženém stupni poznání přírody člověkem.“⁷⁶

Střední občanský zákoník tak nově definoval užší koncepci pojmu věc a původní nehmotné nahradil termínem právo. Došlo tak k výrazné změně nahlížení na věc a tato teorie se stala inspirací pro další právní úpravy nejen občanského práva.

5.3. Příslušenství věci

Úpravě tohoto institutu je v porovnání s ABGB, kde je popsán celkem podrobně, věnováno mnohem méně prostoru. Příslušenství bylo v § 27 definováno jako *„vedlejší věci, které náležejí vlastníku věci hlavní a jsou jím určeny k tomu, aby se jich s touto věcí užívalo“*.⁷⁷ Zde se již natrvalo upustilo od objektivní povahy příslušenství, kterou můžeme pozorovat v římském právu a posléze i v ABGB. Není zde totiž ono spojení *„bez které nelze hlavní věci užívat“*. Příslušenství, resp. jeho nabývání je ještě zmíněno v § 130: *„kdo nabude vlastnictví k věci, nabude také jejího příslušenství, jakož i práv s jejím vlastnictvím spojených, pokud nejsou omezena na předchůdce.“*⁷⁸ Takové ustanovení v aktuálně platném občanském zákoníku chybí, a z toho důvodu vznikaly spory, zda bez dalšího přechází spolu s věcí hlavní i příslušenství. Ustálená judikatura

---

⁷⁶ ANDRES, B., KNAPP, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Sv. 1, Obecná část - Práva věcná. 2., přeprac. a dopl. vyd.. -- Praha: Orbis, 1955, str. 162-163

⁷⁷ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, str. 309

⁷⁸ tamtéž str. 325

však tento problém dokázala alespoň částečně vyřešit – k tomu, aby příslušenství přešlo, je třeba náležitého projevu vůle.

5.4. Součást věci

Součást věci je v tomto zákoníku upravena poprvé zcela samostatně (v ABGB náležela pod příslušenství). Ve Středním občanském zákoníku je upravena podobně jako v dnešní právní úpravě: „*Součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc anebo její oddělitelná část poškodila nebo podstatně znehodnotila.*“⁷⁹

Zákoník z roku 1950 ve svých ustanoveních poprvé vypustil starou římskou zásadu *superficies solo cedit* (povrch ustupuje půdě), a v § 25 tak stanovil, že „*stavby nejsou součástí pozemku*“⁸⁰ Znamená to, že vlastníkem stavby již nemusel být jen vlastník pozemku, na kterém byla stavba zbudována. Toto ustanovení mělo zásadní význam, neboť z něj vyšel i dodnes platný občanský zákoník z roku 1964.⁸¹ V důvodové zprávě se upuštění od této zásady zdůvodňuje tak, že jejím zachováním by došlo k brždění rozvoje Jednotných zemědělských družstev: „*Důsledné její zachování by vedlo k tomu, že stavby družstva na soukromé půdě by připadaly majiteli půdy, stavby na státní půdě státu, i když byly pořízeny z prostředků družstva.*“ Pozemky tak zůstaly v soukromém vlastnictví jejich majitelů, avšak stavby na nich zbudované byly ve vlastnictví družstva. Na druhé straně měl přispět k rozvoji soukromého vlastnictví ke stavbám, které vznikaly na družstevních či státních pozemcích. Dle zákona (§ 158) tak mohly socialistické právnické osoby zřídit stavby na pozemcích, které jim byly dány do trvalého užívání.⁸²

---

⁷⁹ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, str. 309

⁸⁰ tamtéž

⁸¹ ANDRES, B., KNAPP, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Sv. 1, Obecná část - Práva věcná. 2., přeprac. a dopl. vyd.. -- Praha: Orbis, 1955, str. 156

⁸² DVOŘÁK, J., MALÝ, K. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 186

5.5. Dělení věcí

Střední občanský zákoník výslovně rozlišuje pouze věci movité a nemovité, dále již zmíněné příslušenství a součást věci. Právní věda vnímá pod vlivem marxleninské politické ekonomie základní rozdíl věcí v jejich rozdělení na **výrobní prostředky a spotřební předměty**.

Vymezení pojmu „spotřební předměty“ je na rozdíl od „výrobních prostředků“ absolutní. Myslí se jimi prostředky, které vycházejí z pracovního procesu, mají užitnou hodnotu, která slouží buď k osobní či kulturní spotřebě lidí, anebo slouží k produktivní spotřebě tím, že se užívají v pracovním procesu jako pracovní předměty (např. suroviny) nebo jako pracovní prostředky (např. stroje).⁸³

Toto dělení mělo význam především v právu vlastnickém. Výrobní prostředky tak mohly být předmětem pouze socialistického vlastnictví a jsou to např. továrny. Spotřební předměty byly objektem osobního (popř. soukromého vlastnictví).⁸⁴

---

⁸³ ANDRES, B., KNAPP, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Sv. 1, Obecná část - Práva věcná. 2., přeprac. a dopl. vyd.. -- Praha: Orbis, 1955, str. 150

⁸⁴ tamtéž

6. Věci a jejich vlastnosti v Občanském zákoníku z roku 1964

V roce 1960 byla na našem území přijata nová ústava, která se stala symbolem dosaženého socialismu. Poté byly zahájeny práce na novém občanském zákoníku, jehož pojetí bylo zcela odlišné od jeho předchůdce (střední občanský zákoník z roku 1950). Vznikl tak občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.), jenž byl odlišný nejen od předchozích úprav, ale i od standardních právních úprav kontinentální Evropy. Na rozdíl od zákoníku z roku 1950, který zachoval některé tradiční občanskoprávní zásady, tento znamenal systémovou změnu již plně přizpůsobenou socialistickému zřízení.⁸⁵

Jednou z nejvýznamnějších změn bylo opuštění zásady dispozitivnosti občanskoprávních norem a nahrazení jejím opakem, tj. principem kogentnosti. To znamená, že od norem občanského zákoníku nebylo možné se odchýlit, ledaže by to výslovně dovolily. Dále byly vypuštěny některé podstatné právní instituty jako např. věcná břemena, držba, vydržení apod. s odůvodněním, že to jsou instituty buržoazního práva, které jsou pro vyspělého socialistického člověka bez významné. Tyto soukromoprávní záležitosti byly do zákoníku vloženy novelou z roku 1982 (zákon č. 131/1982 Sb.).⁸⁶

Po pádu socialismu byla v roce 1991 přijata rozsáhlá novela občanského zákoníku (zákon č. 509/1991 Sb.), která nabyla účinnosti od 1. 1. 1992, a která dala zákoníku, s výjimkou několika drobných změn, dnešní tvář.

6.1. Pojetí věci v platném OZ

Primárním (resp. přímým) předmětem občanskoprávních vztahů je lidské chování, kterým subjekty onoho vztahu realizují svá práva a

---

⁸⁵ FIALA, J., KINDL, M., a kol. Občanské právo hmotné. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 72

⁸⁶ tamtéž

povinnosti. Sekundárním (nepřímým) předmětem jsou pak okolnosti, kterých se lidské chování týká, a které jsou vymezeny v § 118, tedy věci; práva, pokud to jejich povaha připouští; jiné majetkové hodnoty, pokud to jejich povaha připouští; byty a nebytové prostory.

Oproti předchozím platným úpravám zde došlo k výraznému zúžení ustanovení, týkajících se věcí. Interpretaci tak obstarala zejména judikatura a právní věda. Až novelou z roku 1992 se do zákoníku dostal pojem majetková hodnota, pod něž řadíme např. cenné papíry, autorská díla, patenty apod., a také byty a nebytové prostory.

Předmětem občanskoprávních vztahů je tedy nejčastěji věc, a to věc existující. Předmětem však může být i věc, která vznikne až v budoucnu (viz. § 595, dle kterého se kupující zavazuje zaplatit kupní cenu za věc, která vznikne až v budoucnu po uzavření kupní smlouvy - např. koupě úrody ovoce bez ohledu na jakost či počet).⁸⁷ V římském právu byl znám tento kontrakt jako tzv. koupě naděje.

Původní definice pojmu věc je obsažena v § 23 občanského zákoníku z roku 1950, ten říká, že „*Věci v právním smyslu jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží lidské potřebě*“ a v § 13 zákona o mezinárodním obchodu z roku 1963, který uvádí podobnou definici.

Protože platná úprava žádnou definici věci v právním smyslu nepředkládá, musela ji vytvořit právní teorie a právní praxe, která ji vykládá výše zmiňované zákony. Věcí nazýváme „*hmotné předměty (res corporales) za předpokladu, že jsou ovladatelné a užitečné, tj. že slouží potřebám lidí*“⁸⁸. Obě tyto vlastnosti musí být splněny kumulativně.

Neexistence legální licence způsobuje rozdílné názory na právní povahu energií, protože pokud vezmeme obecný gramatický význam slova věc, nelze pod něj podřadit teplo, elektřinu či jiné přírodní síly.⁸⁹ V právnických kruzích pak převládá názor, že přírodní síly musejí kromě

---

⁸⁷ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. I. a II. díl. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 582

⁸⁸ KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné*. 4. vydání Praha: ASPI, 2005, str. 272

⁸⁹ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. *Právní rozhledy*, 4/2007, str. 119

obecných kritérií ovladatelnosti a užitečnosti také další pro ně specifické podmínky, a to podmínku „uchopitelnosti“ tzn., že je nutno je určitým způsobem ohraničit. A také musí splňovat podmínku měřitelnosti.⁹⁰ Například vzduch (přírodní síla) je pro člověka nesmírně užitečný, životně důležitý, avšak není ovladatelný, a tudíž není věcí. Oproti tomu vzduch stlačený v lahvi dýchacího přístroje je věcí, protože je ovladatelný ventilem lahve.⁹¹

Ovladatelnost musí být posuzována z objektivního hlediska. Tím pádem není důležité, zda je věc v konkrétním případě ovladatelná určitou osobou, ale zda je objektivně v lidských možnostech tuto věc ovládat. (např. kolo, které nebrzdí, je stále věcí, i když je v daném okamžiku neovladatelné).⁹²

Kritérium užitečnosti vyvolalo v poslední době výměnu názorů mezi prof. Eliášem a doc. Kindlem. Užitečností se ze subjektivní stránky rozumí přinášení užitku vlastníkově, z objektivní stránky pak způsobilost přinášet zejména hospodářský (ale i jiný) užitek. Užitečné je to, co je prospěšné pro člověka, a má nějakou hodnotu.⁹³ Tuto teorii objektivní užitečnosti zastává prof. Eliáš.

Naproti tomu doc. Kindl se kloní k názoru, že kritérium užitečnosti je vyloučeno samotným zákonem, a to zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech. Dle výše zmiňovaného předpisu je *„odpadem každá movitá věc, které se osoba zbavuje, nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit“*. Doc. Kindl dovozuje, že to znamená jinak řečeno, že je to *„věc, které se někdo zbavuje, protože pro něj není užitečná“*. Zde jde o to, že jsou vedle sebe stavěna slova věc a neužitečnost, a proto tvrdí, že užitečnost věci je v dnešní době spíše přežitkem. Jako příklad uvádí hromadu sněhu, která je odpadem, tedy i věcí. Znamená to buď, že hromada sněhu je něčím

---

⁹⁰ FIALA, J., KINDL, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář, I. díl, 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, str. 344

⁹¹ KINDL, M., DAVID, O. *Úvod do práva životního prostředí: soukromoprávní aspekty ochrany životního prostředí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 48

⁹² KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné*. 4. vydání Praha: ASPI, 2005, str. 272

⁹³ ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 4/2007, str. 119

užitečná (což by korespondovalo s první teorií prof. Eliáše), nebo není užitečná, jak se domnívá doc. Kindl, ale je pořád věcí.⁹⁴

Hlavní argumentem pro obecný výklad právní vědy (tedy i prof. Eliáše) je to, že kritérium užitečnosti není vázáno k subjektivnímu pohledu jednotlivce (ten, kdo odpad vyhazuje), ale má být objektivní. To znamená, že pokud se zbaví vlastník nějaké věci, neznamená to ještě, že není užitečná pro někoho jiného.⁹⁵ V dnešní honbě za ekologií to lze ukázat např. na recyklovatelnosti odpadu. Pro společnosti, které recyklují plasty, může být PET lahev užitečná. Stejně tak pro společnosti, které se žíví odstraňováním odpadu. Z tohoto důvodu se kloním k názoru obecně převládajícímu, tedy že kritérium užitečnosti ještě stále není přežitě.

Aby tedy byly hmotné předměty věcmi, musí být objektivně ovladatelné a pro člověka užitečné. Existují však i ovladatelné hmotné předměty, které přesto nejsou věcmi. Takovými předměty jsou v první řadě lidé. ABGB v reakci na zrušení nevolnictví definoval věc jako „*vše, co je od osoby rozdílné*“. Věcí tedy není člověk a ani části jeho těla – to platí jak pro části přirozené, tak pro umělé (zuby, protézy apod.). Mrtvý člověk také není věcí, ale umělé části se mohou stát věcmi, pokud se přirozenou cestou oddělí od jeho těla.⁹⁶ S člověkem ani jeho částmi nelze tedy obecně žádným způsobem disponovat (např. zlaté zuby po smrti nemohou být předmětem pozůstalosti). Podmínky použití lidského těla a jeho částí a těl zemřelých stanoví zvláštní zákony – transplantační zákon (č. 285/2002 Sb.) a zákon o pohřbnictví (č. 256/2001 Sb.).⁹⁷

---

⁹⁴ KINDL, M., DAVID, O. *Úvod do práva životního prostředí: soukromoprávní aspekty ochrany životního prostředí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 50

⁹⁵ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. *Právní rozhledy*, 4/2007, str. 119

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu 11 Tz 42/82

⁹⁷ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 159

6.2. Součást věci

Součást věci jako klasický soukromoprávní institut byla v našem právu poprvé zmíněna až ve Středním občanském zákoníku z roku 1950 a dnes je na rozdíl od věci definována v § 120 odst. 1 jako vše, co náleží fyzicky a funkčně k věci hlavní a zároveň od ní nemůže být odděleno, aniž by se tím věc (celá věc, tedy hlavní + součást) znehodnotila.⁹⁸ Součást věci je tedy nějaký skladebný prvek, který sám o sobě není věcí. Věcí hlavní je pak něco, čemu chybí právě tento prvek, aby tak mohla vzniknout kompletní věc v právním smyslu.

Z výše uvedené definice tak vyplývá, že abychom mohli mluvit o součásti věci, musí být splněny 2 podmínky:

Tou první je, že **součást věci náleží fyzicky a zároveň funkčně k věci hlavní**. Hlavní věc a její součásti tvoří jedinou věc (resp. celek). Součást není samostatnou věcí v právním smyslu a nemůže tudíž být ani předmětem občanskoprávního vztahu. Právní úkon týkající se věci hlavní se týká i její součásti, a se součástí jako takovou nelze samostatně nakládat, a to i v případě, že byla samostatnou věcí, než se stala součástí.⁹⁹ Z toho vyplývá, že při přechodu práv k věci hlavní přechází součást věci na nabyvatele bez dalšího, a to i když není výslovně uvedena či identifikována.¹⁰⁰ Součást věci, tedy nelze samostatně prodávat, převádět, ani na nikoho nepřechází. Subjekty onoho právního vztahu nemají ani možnost ji svým jednáním vyloučit ze sdílení osudu věci hlavní. Jediným možným způsobem je její faktické oddělení od věci hlavní, čímž se tak stane samostatnou věcí. Protože není věcí, nemůže ani mít další součásti. Proto např. zámeček není součástí dveří, ale budovy, ve které jsou dveře umístěny.¹⁰¹

---

⁹⁸ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. I. a II. díl. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 599

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu R 4/92

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu R 7/87

¹⁰¹ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 171

Druhou podmínkou je, že **součást věci nelze od věci hlavní oddělit, aniž by se tím znehodnotila**. Zde je patrný rozdíl oproti předešlé kodifikaci, ze které tato současná vychází. Tam můžeme nalézt širší pojetí poškození případné oddělené součásti - termín *podstatné znehodnocení*. Platná úprava zmiňuje pouze *znehodnocení*, ale věci hlavní. Znehodnocení oddělené součásti je z pohledu platného práva nepodstatné. Neuvádí tak míru znehodnocení a ponechává toto výkladu soudům v konkrétních případech.

Neoddělitelností je zde myšlena nejen ta fyzická, ale i funkční. Znehodnocením nemusí být ovšem jen ztráta hodnoty peněžní (byť ta bývá zpravidla výsledným odrazem ztráty jakýchkoliv jiných hodnot), nýbrž může jít i o znehodnocení funkční, estetické či jiné. Jinými slovy řečeno se znehodnocením míní stav, kdy hlavní věc v porovnání se stavem před oddělením její součásti slouží svému původnímu účelu méně kvalitně nebo mu nemůže sloužit vůbec.¹⁰² Např. pokud se odstraní diamant z prstenu, lze ho stále užívat stejným způsobem – není tedy narušena funkčnost prstenu, avšak jeho hodnota je určitě nižší.¹⁰³

K lepšímu porozumění součásti věci je významné rozdělení věcí na jednoduché a složené (viz. kapitola 2.3.). Věc jednoduchá na rozdíl od složené nemá součásti. Věcí složenou je ta, jež má dvě a více součástí. Jako příklad lze uvést talíř, který se rozbije na několik střípků, ty pak nejsou jeho součástmi, protože talíř je věcí jednoduchou. Pokud se střípky slepí, vznikne opět věc jednoduchá.¹⁰⁴ Věcí složenou je například automobil, jeho součástí je motor, kola, volant apod. Institut součásti věci je tedy spojen s věcí složenou, naproti tomu součást samotná může být jak jednoduchá tak složená.

Některé věci však nemohou mít součásti. Příkladem takovéto věci je zvíře. To nemůže mít přirozené součásti, může mít pouze umělé – tedy

---

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu 22 Cdo 2250/99

¹⁰³ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 170

¹⁰⁴ ELIÁŠ, K. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*. 1. svazek § 1 -487. Praha: Linde, 2008, str. 493

např. zlatý zub či protézu namísto tlapky. Tyto umělé součásti pak sdílejí právní osud onoho zvířete.¹⁰⁵

Ve druhém odstavci § 120 je součást věci vymezena negativním způsobem. Stojí tam, že „stavba není součástí pozemku“, což je výslovné popření klasické soukromoprávní zásady, která platila na našem území až do roku 1951, kdy nabyl účinnosti Střední občanský zákoník. Toto výslovné popření zásady *superficies solo cedit* bylo doplněno až na základě novelizujícího zákona z roku 1991, v jehož důvodové zprávě je zmíněno, že „až do příští možné koncepční změny (...) odpadnou pochybnosti k nimž ještě docházelo v praxi“.¹⁰⁶ Právní praxe toto pojetí však respektovala, přestože na počátku 60. let nebylo převzato do nově vznikajícího občanského zákoníku. V Evropě je nerespektování této zásady celkem raritou (kromě nás ještě např. Litva). Hlavním důvodem pro její opuštění byla kolektivizace v zemědělství a také to, že občanské zákoníky v Sovětském svazu, které byly inspirací pro ty naše, se otázkou nemovitostí vůbec nezabývaly, jelikož pozemky tam byly pouze ve vlastnictví státu. Není tedy překvapující, že v socialistickém Československu byla tato zásada opuštěna, zvláštní však je, že zůstala i po revoluci v roce 1989, a byla dokonce výslovně novelou zakomponována do naší právní úpravy.¹⁰⁷

6.3. Příslušenství věci

Oproti předchozím úpravám došlo ke zjednodušení ustanovení o příslušenství a také došlo k rozšíření příslušenství o dva zvláštní druhy – známe tedy příslušenství věci, bytu a pohledávky. I přes novelizace občanského zákoníku zůstal § 121 dodnes v původní podobě.

---

¹⁰⁵ KINDL, M., DAVID, O. *Úvod do práva životního prostředí: soukromoprávní aspekty ochrany životního prostředí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 103

¹⁰⁶ ELIÁŠ, K. *Součást věci a příslušenství věci*. Ad notam, 2007, č. 4, str. 104

¹⁰⁷ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. Právní rozhledy, 4/2007, str. 119

Mezi věcí a jejím příslušenstvím vznikají obdobné vztahy jako mezi věcí a jejími součástmi. Rozdíl je zde ale v tom, že u příslušenství je nižší míra fyzické sounáležitosti a možnost využít jej i k jinému účelu, než ke kterému je určena věc hlavní. Jinak jsou to ale velmi podobné instituty a interpretům často činí potíže rozeznat, co je příslušenstvím a co součástí věci.¹⁰⁸ Příslušenství je s věcí hlavní spojeno pouze funkčně (např. rezerva u automobilu), zatímco součást, jež sama o sobě není věcí, je spojena fyzicky (např. namontované kolo automobilu).

V české právní praxi se postupem času vyčlenily tři přístupy k otázce převodu věci s příslušenstvím:

S převodem hlavní věci přechází bez dalšího i její příslušenství.

Tento názor je zastáván především v učebnicích občanského práva (Knapp, Knappová) a hlásí se k němu i K. Eliáš a J. Švestka, a také senát Nejvyššího soudu v rozsudku sp. Zn. 28 Cdo 133/2001, kde říká, že „*při převodu vlastnictví sdílí příslušenství věci právní osud věci hlavní bez zřetele k tomu, jestli účastníci smlouvy v ní toto příslušenství přímo identifikovali.*“¹⁰⁹

Právní osud příslušenství je třeba ve smlouvě výslovně upravit.

Zcela opačný postoj zaujal bývalý Nejvyšší soud ČSR v rozsudku R 71/1987: *Příslušenství věci může být převedeno na nového nabyvatele, a to buď zároveň s věcí hlavní, nebo nezávisle na tomto převodu; nepřechází však vždy bez dalšího na nabyvatele věci hlavní. Ve smlouvě o převodu nemovitosti musí být proto vedle věci hlavní uvedeny a řádně identifikovány také věci, jež jsou jejím příslušenstvím.*“

Střední cestu mezi výše popsanými definoval senát Nejvyššího soudu v rozsudku R 75/2004: *„Je-li příslušenstvím věci hlavní nemovitost, je základním předpokladem k tomu, aby mohlo příslušenství na jinou osobu spolu s věcí hlavní přejít, vyjádření vůle toto příslušenství převést, a to v písemné formě. Teprve vyjádření vůle převést příslušenství věci,*

---

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu 22 Cdo 1964/2003

¹⁰⁹ SPÁČIL, J. *Sporné otázky institutu „příslušenství věci“*. Právní rozhledy, 2010, č. 2, str. 39

kterým je nemovitost, vytváří předpoklady pro zkoumání, zda tato vůle byla vyjádřena dostatečně určitě pro to, aby mohla vyvolat právní účinky sledované účastníky.“

Jinými slovy řečeno, je zde popřeno to, že by příslušenství přecházelo na nabyvatele, aniž by byla projevna vůle první vlastníka, a také to, že účastníci musí výslovně identifikovat všechny věci, jež považují za příslušenství. Stačí tedy formulace, že věc se převádí s příslušenstvím.¹¹⁰

Nejvyšší soud také judikoval, že převádí-li se jako příslušenství nemovitost, která je zapsaná v katastru nemovitostí (např. pozemky, garáže), je potřeba její přesná identifikace, tak aby nemohlo dojít k záměně. Na druhou stranu pokud není zapsaná v katastru nemovitostí, postačí pouze sdělit, že s věcí se převádí i příslušenství.¹¹¹

Určit nějaký obecný model, který by se týkal společného převodu věci hlavní s jejím příslušenstvím je takřka nemožné, protože potřeba příslušenství je odstupňována od naprosto nutného (rezervní kolo u automobilu) k téměř zbytečnému (krabička na prsten). Bylo by tedy logické, že čím dále je od hranice nutnosti, tím více by mělo být určeno. Pokud by totiž platilo bez výjimky, že příslušenství následuje osud věci hlavní, docházelo by k velkým zmatkům. Převodce by si mnohdy neuvědomoval, co vlastně převádí (co je k dané věci dle práva příslušenstvím) a nabyvatel by o příslušenství, které nabyl, ani nevěděl.¹¹² Jako příklad bych uvedl prodej pozemku, k jehož obhospodařování je určen traktor, který se tak stal jeho příslušenstvím. Převodce samozřejmě nemá v úmyslu prodat ho spolu s pozemkem, naneštěstí to ale ve smlouvě neuvede, jelikož nevěděl, že by také traktor mohl být příslušenstvím. Novým majitelem onoho traktoru by se tak dle výše zmíněného stal nabyvatel. Proto je zde na místě, v souladu s dispoziční zásadou, zkoumat skutečnou vůli obou stran.

---

¹¹⁰ SPÁČIL, J. *Sporné otázky institutu „příslušenství věci“*. Právní rozhledy, 2010, č. 2, str. 39

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu 22 Cdo 1844/2004

¹¹² SPÁČIL, J. *Sporné otázky institutu „příslušenství věci“*. Právní rozhledy, 2010, č. 2, str. 39

Ve druhém odstavci § 121 je vymezeno příslušenství bytu. Byt není samostatnou věcí, ale součástí celého domu. I když nesplňuje kritéria věci nemovité, hledí se na něj jako na nemovitost fikcí.¹¹³ Příslušenství bytu je vymezeno taxativně jako vedlejší místnosti a prostory určené k tomu, aby byly trvale s bytem užívány. Toto ustanovení je však zastaralé a nereaguje na zvýšení úrovně bydlení od 70. let. Proto se v právní praxi mluví o nutnosti změny, protože v dnešní době tvoří byt jako takový jak jeho obytné (např. ložnice), tak i jeho neobytné části (např. koupelna). Nemohou tedy tvořit byt (jeho místnosti) a zároveň být jeho příslušenstvím.¹¹⁴

6.4. Věc hromadná

Pojetí věci hromadné (neboli souborné) se od dob římského práva takřka vůbec nezměnilo. Tvoří ji soubor věcí, které plní stejný hospodářský účel, a představují jediný objekt občanskoprávních vztahů. Podstatné je to, že mají souřadné postavení, a že z hlediska její existence nemá význam, zda z ní je odebrána nějaká její složka, nebo zda nějaká přibude, mění se pouze kvantita, nikoliv kvalita.¹¹⁵ Příkladem věci hromadné je stádo, knihovna, kino, sklad zboží, sbírka motýlů apod. Význam hromadné věci je v tom, že za pomoci souborného označení lze obejít výčet všech individuálních věcí, které mají sdílet společný právní osud.¹¹⁶ Na rozdíl od ABGB není v současné úpravě termín „hromadná věc“ definován, podobně jako většina druhů věcí. Avšak je zmíněn v § 153 odst. 1, kde se píše, že zástavou může být krom celého výčtu věcí a práv i věc hromadná. Stejně jako naše úprava tak i ostatní, chápou hromadnou věc jako věc movitou. Z tohoto pojetí vybočuje náš obchodní zákoník (zákon č.

---

¹¹³ ELIÁŠ, K. *Součást věci a příslušenství věci*. Ad notam, 2007, č. 4, str. 107

¹¹⁴ tamtéž str. 108

¹¹⁵ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. Právní rozhledy, 4/2007, str. 119

¹¹⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 177 Cm 4/2009

513/1991 Sb.), který v § 5 označuje podnik za hromadnou věc.¹¹⁷ Mezi složky podniku jsou zařazeny jak věci movité, tak i nemovitosti. Logicky lze tudíž dovodit, že podnik nemůže být věcí movitou.

6.5. Věci movité a nemovité

Dělení věci na movité a nemovité má v dnešní době pro občanské právo zcela zásadní význam. Je to také jediné dělení, které je výslovně upraveno zákonem. Platná právní úprava dělení pojímá tak, že definuje věci nemovité a všechny ostatní věci jsou pak movitými. Tedy nemovitostmi dle § 119 odst. 2 jsou pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem. Tímto se tak zcela liší od římskoprávního pojetí a ABGB, protože ty definovaly výhradně věc movitou (věci, které lze bez porušení jejich podstaty přenášet) a nemovitostmi byly zbylé věci.

Nemovitostmi nejsou všechny stavby, ale jen takové, které jsou se zemí spojeny pevným základem. Zda jde o stavbu spojenou se zemí pevným základem či nikoliv je nutné vždy posoudit v konkrétním případě, není zde tedy hledisko obvyklosti, protože např. ne každá chata je takto spojena se zemí. Toto spojení je možné charakterizovat tak, že „*věc nesmí být oddělitelná od země, aniž by došlo k jejímu znehodnocení*“.¹¹⁸ Stavbou v občanském právu je myšlen výsledek stavební činnosti, nikoliv ona stavební činnost, jak je definována stavba ve stavebním zákonu.¹¹⁹

Protože je pozemek nemovitou věcí, znamená to, že je věcí, tudíž hmotným předmětem a z toho vyplývá, že musí být trojrozměrný. To znamená, že pozemek není jen povrch země, ale i vzdušný prostor nad povrchem a hlubinný prostor pod ním.¹²⁰ Stavby v podzemí jsou tak brány jako stavby na povrchu (např. podzemní garáž).¹²¹

---

¹¹⁷ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. Právní rozhledy, 4/2007, str. 119

¹¹⁸ Nález Ústavního soudu I. ÚS 483/01

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu SR 12/1998

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu R 61/68

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu 2 Cdon 1438/96

Toto dělení je tak významné proto, že věci movité a nemovité mají naprosto odlišný režim, a to zejména při vzniku věcných práv k těmto věcem (např. při převodech vlastnického práva, rozdílné stanovení vydržecí doby, zřizování věcným břemen apod.), ale i z hlediska různých přístupů jejich exekuce. Například nemovitou věc převádíme písemnou smlouvou s úředně ověřenými podpisy, které musí být na téže listině, a vlastnické právo k ní musí být vloženo do katastru nemovitostí, zatímco movitou věc lze převést jakkoliv, a to i mlčky (např. nákup v supermarketu).¹²²

6.6. Zvíře

Živá zvířata jsou dle platné právní úpravy považována za věci, konkrétně věci movité. Zvířata tedy mohou být předmětem prodeje, darování, lze je ztratit, opustit apod. Vlastník zvířete je odpovědný za škodu jím způsobenou a za jeho zásahy do sousedských práv (např. štěkání, průnik na cizí pozemek). Protože jsou zvířata živí tvorové, kteří cítí bolest, mají, na rozdíl od ostatních věcí zvláštní režim.¹²³ Ten je dán tím, že zvířata jsou chráněna zvláštními veřejnoprávními předpisy, především pak zákonem na ochranu zvířat proti týrání (zákon č. 246/1992 Sb.). Tento zákon však nechrání všechna živá zvířata, ale v § 3 definuje zvíře jako obratlovce odlišného od člověka (tedy např. hmyz logicky chráněn není). Účinností toho zákona se začalo na zvířata nahlížet jiným způsobem a v praxi tak vznikaly nečekané problémy. Například pokud někdo opustí zvíře (obecně je to dle občanského zákoníku možné), stane se toto opuštění neplatným právním úkonem, protože dle zákona na ochranu zvířat (*lex specialis*) toto možné není.¹²⁴

---

¹²² KINDL, M., DAVID, O. *Úvod do práva životního prostředí: soukromoprávní aspekty ochrany životního prostředí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 87

¹²³ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. I. a II. díl. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 454

¹²⁴ KINDL, M., DAVID, O. *Úvod do práva životního prostředí: soukromoprávní aspekty ochrany životního prostředí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 67

7. Věci a jejich vlastnosti v novém občanském zákoníku

7.1. Nový občanský zákoník

Nový občanský zákoník zareagoval na nutnost změny našeho soukromého práva a snaží se vrátit k pojetí občanského zákoníku jako komplexní úpravy soukromého práva.¹²⁵ Aktuální právní úprava, která byla přijata v roce 1964, a která byla mnohokrát novelizována, vychází z tehdejšího socialistického smýšlení a to způsobilo její největší problém, kterým je roztržitost. Mimo zákoník tak stojí např. rodinné právo, obchodní či další právní předpisy.

Nový kodex tak navazuje na naše demokratické právní tradice a opět se přibližuje standardním úpravám soukromého práva v kontinentální Evropě. Jeho hlavní inspirací je vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937, jenž měl být revizí tehdy platného ABGB, a jenž nebyl přijat kvůli událostem v roce 1938. Dalšími zdroji tohoto kodexu jsou zákoníky – německý, švýcarský, rakouský, italský a nizozemský.

Nový občanský zákoník byl vyhlášen 22. března 2012 ve Sbírce zákonů pod číslem 89/2012 Sb., a jeho účinnost se datuje k 1. lednu 2014.

7.2. Pojetí věci v Novém občanském zákoníku

Nový občanský zákoník se opět vrací k širokému pojetí pojmu věc. Opouští se tak materialistické hledisko, které ovlivnilo již Střední občanský zákoník z roku 1950 a také občanský zákoník z roku 1964. Je zde nově užíváno termínu „věc v právním smyslu“, čímž se vyjadřuje, že již nejde o pojetí věci jako v reálném světě, ale že právní pojetí je odlišné. Toto širší vymezení tak zahrnuje jak věci hmotné, tak i nehmotné (např. předměty průmyslového vlastnictví, zaknihované cenné papíry). Nový občanský

---

¹²⁵ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, str. 597

zákoník upravuje věci v Hlavě IV. s názvem „Věci a jejich rozdělení“ a této problematice věnuje celkem 25 paragrafů (§ 489 - § 513), oproti platnému občanskému zákoníku, jenž věc upravuje pouze ve čtyřech. Nová úprava je tedy mnohem obsáhlejší a tudíž komplexnější.

Na rozdíl od předchozí úpravy, v jejíž důvodové zprávě bylo zmíněno, že věc je přírodním faktem, a že právu ji tudíž nepřísluší definovat, tento zákoník obsahuje legální definici pojmu věc. Dle § 489 je věcí vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Existují dva znaky věci v právním smyslu.

Prvním je, že **věcí je vše, co je rozdílné od osoby a co slouží potřebě lidí**. Zde mluvíme o užitečnosti, a to užitečnosti nikoliv subjektivní, nýbrž objektivní. Užitečností tedy rozumíme objektivní způsobilost přinášet hospodářský užitek. Užitečné je vše, co má pro člověka nějakou hodnotu, a je mu ku prospěchu.¹²⁶

Za druhé, **věc musí být způsobilá k přivlastnění**. Ne všechny věci, jež jsou pro člověka užitečné, mohou být věcmi v právním smyslu. Důležité je, aby byly ovladatelné a byly způsobilé podrobit se lidské vůli. I zde hovoříme o objektivní ovladatelnosti, nejde o vztah ke konkrétnímu subjektu či ke konkrétní situaci.¹²⁷

Největší změnou oproti předchozí úpravě je již zmiňované širší pojetí, pod nějž spadají i věci nehmotného charakteru. Jedním z důvodů této změny je, že Listina základních práv a svobod ve svém článku 11 odst. 1(dále jen LZPS) říká, že „Každý má právo vlastnit majetek.“ Majetkem se ale jistě nerozumí jen věci hmotné. Bylo by tak nerozumné, aby naše právo mělo rozdílné pojetí objektu vlastnického práva v LZPS a v občanském zákoníku.¹²⁸ Pod pojem věc jsou tak nově zařazena i práva,

---

¹²⁶ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, str. 692

¹²⁷ Tamtéž str. 693

¹²⁸ ELIÁŠ, K. Pojetí věci v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku. *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005, str. 72

pod označením věc nehmotná. Věcí tak bude např. pohledávka, která byla dlouhou dobu považována za majetkové právo.

Dle názoru profesorů Stuny a Švestky Nový občanský zákoník nesprávně opouští již praxí vžitě pojetí věci, a navzdory neustále proklamované jasnosti a srozumitelnosti, zejména soukromého práva, pojímá věc jiným způsobem, než jakým je chápána lidmi v reálném světě. Může tak docházet k nejasnostem, a tím i k nežádoucí právní nejistotě, jako jednoho ze základních atributů právního státu.¹²⁹

7.3. Veřejný statek

Definice veřejného statku v § 490 je další změnou oproti platnému občanskému zákoníku. Veřejný statek je definován jako věc zvláštního určení, jež má sloužit obecnému užívání. Není tedy podstatné, kdo je vlastníkem dané věci, tedy zda je ve veřejném či soukromém vlastnictví, ale podstatný je její účel. Dalším rozhodujícím faktem je, že má objektivně sloužit obecnému užívání, není tedy důležitý faktický stav. Jako příklad je v důvodové zprávě uvedena závěť, ve které zůstavitel přikazuje dědici, aby učinil ze zahrady uprostřed města, která je předmětem dědictví, veřejný park. Pozemek se tak okamžikem smrti onoho zůstavitele stane veřejným statkem, i přes to, že k veřejnému užívání dosud nesloužil. V případě nemovitých veřejných statků bude nutná jejich úprava v katastrálním zákoně.¹³⁰

7.4. Lidské tělo a jeho části

Ustanovení § 493 říká, že *lidské tělo ani jeho části, třebaže byly odděleny, nejsou věcí*. Vymezuje tak věc negativním způsobem. Zrušením

---

¹²⁹ STUNA, S., ŠVESTKA J. *K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 10/2011, str. 366

¹³⁰ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, str. 693

nevolnictví v 18. stol. člověk definitivně přestal být objektem práv a stal se z něj subjekt. Nový občanský zákoník to také výslovně potvrzuje, když po vzoru ABGB za věc stanovuje vše, co je rozdílné od osoby. Otázku částí jeho těla doposud řešil pouze Nejvyšší soud svými judikáty, až novým soukromoprávním kodexem je výslovně upravena. Na člověka ani jeho části nelze vůbec použít ustanovení o věcech, zejména z toho důvodu, aby se zabránilo jakémukoliv volnému obchodu s nimi. Za určitých okolností je však možné považovat je za věci, a to pokud tak stanoví zvláštní přepisy pro své účely, a je možné s nimi nakládat pouze v mezích stanovených těmito zákony.¹³¹

7.5. Dělení věcí

Stávající občanský zákoník užívá pouze rozdělení na věci movité a nemovité, ostatní dělení pak nechává právní vědě. Nový zákoník pro lepší přehlednost a komplexnost jmenuje veškeré dělení věcí dle tradičních kritérií. Při vymezení párových pojmů se drželi autoři osvědčeného legislativního pravidla, že při legální definici je lepší definovat pouze jeden z těchto pojmů a obsah druhého se určí a contrario k němu. Pokud by se totiž definovaly oba pojmy, mohlo by se stát, že by určitá část zůstala zcela nepokryta.

7.4.1. Věci hmotné a nehmotné

Vzhledem k rozšíření pojmu věci na „věc v právním smyslu“ se vrací v § 496 k dělení věcí na hmotné a nehmotné. V prvním odstavci je hmotná věc výslovně definována jako *„ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu“*. Věci, které nesplňují tato kritéria, jsou věcmi nemovitými (již zmíněná práva a další věci bez hmotné podstaty).

---

¹³¹ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, str. 694

7.4.2. Ovladatelné přírodní síly

Názory na právní povahu přírodních sil se v současné době značně rozcházejí (viz. kapitola 5.1.). Část odborné veřejnosti je považuje za věc, část zase za jinou majetkovou hodnotu odlišnou od věci. Nový občanský zákoník se v § 497 kloní k názoru, že jsou věcmi movitými, a že „*na ovladatelné přírodní síly, se kterými se obchoduje, se použijí přiměřeně ustanovení o věcech hmotných*“. Tato úprava by tak měla vyloučit veškeré názorové spory a přijmout praktické a účelové řešení.

7.4.3. Věci movité a nemovité

Toto tradiční vymezení obsahuje (jako jediné) i současně platný občanský zákoník. A stejně jako nynější zákoník i tento nový definuje pouze věc nemovitou, a veškeré ostatní věci (hmotné i nehmotné) jsou považovány za movité. V rámci širšího pojetí věci (viz. kapitola 6.2.) za nemovité věci považuje i některá práva (například právo stavby).¹³²

7.4.4. Věci zastupitelné a nezastupitelné

Zastupitelnými věcmi mohou být pouze věci movité. Zastupitelná věc je ta, na jejíž jedinečnosti, na rozdíl od nezastupitelné, nezáleží, a může tak být bez problémů nahrazena jinou věcí téhož druhu a v témže množství (např. peníze). Nemovitosti jsou vždy nezastupitelné.¹³³ Zákoník praví v § 499, že v pochybnostech se případ posoudí dle zvyklostí.

7.4.5. Věci zužitelné a nezužitelné

Zužitelné věci jsou někdy nepřesně označovány jako spotřebitelné. Rozdíl přitom tkví v tom, že zatímco spotřebitelnou věc můžeme jen spotřebovat (takovou věcí je např. palivo), zužitelná věc může sloužit vzhledem ke svému konkrétnímu účelu i jako věc nezužitelná (např.

---

¹³² Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, str. 698

¹³³ ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva. Právní rozhledy, 4/2007, str. 119

poštovní známka ve sbírce, bankovka ve sbírce apod.). Zužitelné věci jsou vždy věcmi movitými.¹³⁴

Věci nezužitelné jsou všechny ostatní věci, jež jsou určitou měrou opotřebitelné.

7.4.6. Hromadná věc

Věc hromadná je na rozdíl od předchozí úpravy výslovně definována v § 501 jako „*soubor jednotlivých věcí náležejících téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek*“. V platné právní úpravě se o věci hromadné mluví zejména v obchodním zákoníku v souvislosti s podnikem jako jejím hlavním příkladem. V Novém kodexu je však pojem „podnik“ nahrazen pojmem „závod“. Stalo se tak hlavně z toho důvodu, že pojem podnik využívá právo EU v jiných souvislostech, což by bránilo autory proklamované jasnosti a přehlednosti. Opouští se tak nynější definice podniku jako souboru hmotných a nehmotných složek určených k podnikání a nahrazuje se pružnější definicí „*organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti*“. Součástí závodu se tak nově stanou i podnikatelovy dluhy, protože závod je nyní vymezen jako soubor jmění, do něhož patří jak aktiva, tak pasiva. Závod je však nadále brán jako věc hromadná a k jeho převodu není nutné samostatně jmenovat jeho části.¹³⁵

7.6. Součást věci

Obecné vymezení součásti věci v § 505 je obsahově shodné s dosavadní úpravou. Podstatným rozdílem oproti platné úpravě je návrat k tradiční evropské koncepci vyjádřené zásadou „stavba je součástí pozemku“ (lat. *superficies solo cedit*). Je tedy opuštěno negativní vymezení součásti věci a v § 506 stojí, že „*součástí pozemku je prostor*

---

¹³⁴ tamtéž

¹³⁵ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, str. 701

nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen „stavba“) s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech“. S účinností nového občanského zákoníku se tedy stavby stanou součástí pozemku. Nebude to tak ovšem ve všech případech, jen je-li majitelem stavby a pozemku tatáž osoba. Další změnou je také zákonné vymezení pozemku jako prostor nad povrchem i pod povrchem, což bylo dosud vysloveno pouze judikaturou Nejvyššího soudu (viz kapitola 5.5.)

Zvláštní režim samostatné věci v právním smyslu mají podzemní stavby, které mají zvláštní hospodářské určení (např. metro). Tyto stavby jsou zvláštní nemovité věci a netvoří tak součást pozemku, na němž se nachází. Běžné podzemní stavby jsou součástí pozemku, i když zasahují také do jiného.

Nově je do zákoníku zařazena také problematika rostlin jako součástí pozemku v § 507. Práví se v něm, že *„součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé“*. Je jasné, že součástí pozemku jsou rostliny, jež na pozemku vyrostou bez vlastníkovy příčinění, stejně tak rostliny, které vlastník sám zasadí. Případy, kdy někdo osadí cizí pozemek, ale mohou přinášet spory. Tato otázka je však řešena v ustanoveních o vlastnickém právu v § 1088 pod názvem smíšený přírůstek. Při osetí pozemku cizím semenem se semeno automaticky stává součástí onoho pozemku, v případě zasazení rostliny je tomu tak tehdy, pokud zapustí kořeny.¹³⁶

7.7. Příslušenství věci

Vymezení příslušenství věci v § 510 vychází ze stejné konstrukce stávajícího občanského zákoníku. Významnou změnou v pojetí příslušenství věci je však potlačení subjektivního prvku, týkajícího se vymezení příslušenství, a posílení objektivního hlediska, zejména pak hospodářské určení věci hlavní a posouzení otázky dle obchodních zvyklostí. Odpadlo tak slovní spojení, že věc vedlejší je vlastníkem určena

---

¹³⁶ ELIÁŠ, K. *Součást věci a příslušenství věci*. Ad notam, 2007, č. 4, str. 109

k tomu, aby byla s věcí trvale užívána. To je samozřejmě zásah do jedné ze základních zásad soukromého práva – autonomie vůle. Avšak na druhou stranu to ale zabraňuje nechtěnému převodu příslušenství (viz traktor v kapitole 5.3.). Toto objektivní kritérium by tak mělo zajistit, že příslušenství bude následovat osud věci hlavní pouze v případě, že bude oběma stranám známo, že jde o příslušenství, a že k převodu bude u obou stran také vůle. V předchozím zákoníku nebylo upraveno sdílení osudu příslušenství s věcí hlavní (tak jako tomu bylo ve středním občanském zákoníku z roku 1950 - viz kapitola 4.3.) a judikatura tak byla značně nejednotná (viz kapitola 5.3.). Vzhledem k tomu, že se jeden z hlavních autorů nového občanského zákoníku profesor Eliáš klonil k názoru (viz kapitola 5.3.) , že s věcí hlavní automaticky přechází i věc vedlejší, je toto právní pravidlo upraveno výslovně ve druhém odstavci § 510.

7.8. Zvíře

Nový občanský zákoník se vzhledem ke změně poměrů ve společnosti a po vzoru mnoha evropských úprav uchyluje k tzv. „dereifikaci“ zvířat, to znamená, že zvíře již nepovažuje za věc. Je to však vcelku zvláštní konstrukce. V definici věci se dočteme, že věcí je vše, co je rozdílné od osoby, což zjevně zahrnuje i ona zvířata. Dále je psáno, že zvíře není věcí a dodáno, že na zvířata se přiměřeně užijí ustanovení o věcech movitých.¹³⁷

Pojetí zvířete v novém občanském zákoníku je širší než jeho pojetí v zákoně na ochranu zvířat. Neomezuje se totiž pouze na obratlovce, nýbrž na všechna zvířata, která jsou schopna cítit bolest nebo stres. Tato charakteristika je v zákoně vměstnána do sousloví živý tvor.

Co se ale opravdu změní s účinností nového občanského zákoníku? Dle mého názoru v podstatě nic. S živými zvířaty bude stále nakládáno

---

¹³⁷ STUNA, S., ŠVESTKA J. *K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 10/2011, str. 366

jako s věcmi za současné ochrany veřejnoprávních předpisů o ochraně zvířat. Na zvířata budou tak stále aplikována pro ně nejvhodnější ustanovení věcného a závazkového práva. Budou moci být předmětem prodeje, darování, koupě, dědictví apod.

8. Závěr

Cílem mé práce byla právněhistorická komparace jednotlivých občanských zákoníků a římskoprávního pojetí. Pokusil jsem se vystihnout to nejpodstatnější, co se nalézá v jednotlivých úpravách institutu věci jako předmětu občanskoprávních vztahů. Vzhledem k naší soukromoprávní tradici jsem začal římským právem, navázal Všeobecným občanským zákoníkem a dále jsem pokračoval až do současnosti. Ve své práci jsem se tak nevěnoval středověkému právu, neboť to přesahuje rámec práce.

Věcí v právním smyslu není totéž, co je věcí v běžném životě. Ne každý hmotný předmět tak může být objektem občanskoprávních vztahů. Právní řády spojují s jednotlivými druhy věcí rozdílné právní účinky a právě z tohoto důvodu je otázka věci v právním smyslu velice důležitým tématem.

Římští právníci považovali za věc každý hmotný předmět, který byl právně samostatný a byl nějakým způsobem ohraničen. Pro římské právo je typické, že za věc zde byl považován otrok. V této době byly položeny základy dnešního práva a to včetně kategorizace věcí. Jedinečným znakem římského práva však bylo dělení věcí na mancipační a nemancipační, přičemž první zmiňované byly věci velkého významu, pro něž byly předepsány slavnostní formy převodu. Další typickou záležitostí bylo zařazení tzv. svatých věcí mezi věci vyloučené z lidského vlastnictví.

Všeobecný občanský zákoník je značně ovlivněn římskoprávním uspořádáním. Po vzniku Československa byl recipován do našeho právního řádu a platil až do roku 1950. Obsahoval legální definici věci a označoval ji jako vše, co je od osoby odlišné, a slouží k užívání lidí. Věc je zde pojímána v širším smyslu, to znamená, že zákoník rozlišuje věc hmotnou a nehmotnou. Ve svých ustanoveních užívá pouze pojmu příslušenství a součást věci řadí pod něj.

Střední občanský zákoník měl velice slušnou legislativní úroveň a stále se držel některých demokratických zásad. Zákoník upustil od širšího pojetí věci a definoval ji jako ovladatelný hmotný předmět a přírodní síly, které slouží lidské potřebě. Původní nehmotné věci tak byly nahrazeny

termínem právo. Poprvé zcela samostatně zde byla upravena součást věci a byla také vypuštěna zásada superficies solo cedit, která tak z našeho právního řádu vymizela na téměř 64 let. Charakteristickým znakem bylo také dělení věcí na výrobní prostředky a spotřební předměty.

Platný občanský zákoník z roku 1964 již naplno odpovídal socialistickému zřízení v naší zemi. Z jeho obsahu byly vypuštěny některé významné instituty včetně definice věci. Ta tak musela být vytvořena právní teorií a praxí a její předlohou bylo pojetí věci ve Středním občanském zákoníku a v zákoně o mezinárodním obchodu. Zákoník pokračoval v úzkém pojetí věci a taktéž neobsahoval zásadu superficies solo cedit. Výslovně bylo zákoníku definováno pouze dělení na věci movité a nemovité. Celkově je tento zákoník dost nepřehledný a musel být výrazně doplňován judikaturou (viz. součást a příslušenství věci).

Nový občanský zákoník, jehož hlavním autorem je profesor Eliáš, a jenž má nabýt účinnosti 1. ledna 2014, se má stát kompletní kodifikací soukromého práva. Věc nově pojímá širěji a po vzoru ABGB a návrhu zákoníku z roku 1937 ji dělí na hmotnou a nehmotnou. Je v něm obsaženo již veškeré dělení věcí, tedy nikoliv jen dělení na movité a nemovité. Významnou změnou oproti předchozí úpravě je návrat k zásadě superficies solo cedit, což znamená, že stavba tak bude součástí pozemku. Zákoník také po vzoru ostatních evropských kodifikací dereifikuje zvířata, ovšem změnu to v podstatě nepřinese, protože se nakládání s nimi bude stále řídit ustanoveními o věcech movitých.

Myslím si, že legální definice věci v novém občanském zákoníku může pomoci odstranit spory týkající se této problematiky. Otázkou však je, zda-li se nerozhoří nové v důsledku změny na širší pojetí. Nejen, že zákoník opouští ustálenou doktrínu a zažitou praxi v občanském právu, ale také pro laika bude představa nehmotné věci značně komplikovanou záležitostí. Nový občanský zákoník má být přehlednější, komplexní a tím má přispět k právní jistotě. Měl by však být i jednoduchý, protože právě s ním přijde laická veřejnost nejčastěji do styku. To se ale dle mého názoru v případě širokého pojetí věci příliš nepovedlo. Jinak ale samozřejmě nový občanský zákoník bude přínosem pro naše soukromé

právo, neboť současná právní úprava je roztržitá a neodpovídá již nárokům dnešní společnosti.

9. Resumé

The topic of my thesis which I have chosen with the permission of the Head is „Significant features of things in law“. Because I love history, so I decided for comparison from a legal-historical point of view. I divided my thesis into five chapters which are further divided into logically related subchapters.

The first part deals with the concept of thing in the legal sense of the word, meaning of the word itself as well as significance for private law and then stance of various European legal systems to this institute.

The second part analyzes the conception of thing in ancient Rome, whose law became the basis of the current legislation. It's typical for roman law, that a slave was considered as a thing and also dividing things in *res mancipi* and *res nec mancipi*.

The next part deals with the conception of thing and its classification in the General Civil Code of 1811. The thing is here understood in a broader sense, it means that the Code distinguishes between tangible and intangible thing. In its provisions only uses the term accessory and part of thing evaluates below it.

The fourth part of my thesis discusses the conception of thing in the Middle Civil Code of 1950, which was at the time of slowly spreading socialism, at a very respectable legislative level. Code of law withdrew from the broader concept of thing and considers as the only thing tangible objects and controllable forces of nature (natural forces). For the first time was released principle *superficies solo cedit* in our country.

The fifth part deals with the current legislation, thus the Civil Code of 1964. The one that relates to conception of thing, followed up on previous modification, but it already corresponded to the political situation in Czechoslovakia, when removed the last vestiges of democratic principles. Code of law continued in the narrow sense of thing and also did not include the principle *superficies solo cedit*. It had to be revised and adapted to the democratic order after the Velvet revolution.

The final part discusses the modification in the new Civil code, which will come into effect on 1 January 2014. This Code of law is intended to become a complete codification of private law and should be clearer than the current one. Again returns to a broad conception of thing and after a long 64 years returns of the principle superficies solo cedit. A significant change is the fact that the animals according to him, no longer considered as a thing. In the end I added my opinion on the issue.

10. Seznam použité literatury

10.1. Literatura

1. ANDRES, B., KNAPP, V. a kol. Učebnice občanského a rodinného práva. Praha: Orbis, 1955.
2. ARNDTS, K., L.. Učební kniha pandekt: [I]. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010.
3. BARTOŠEK, M. *Škola právnického myšlení*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Karolinum, 1993.
4. BLAHO, P., SKŘEJPEK M., KRÜGER P. *Justiniánské Instituce: Iustiniani Institutiones*. Praha: Karolinum, 2010.
5. DOSTALÍK, P. *Hrob jako res extra commercium*. Res - věci v římském právu: sborník příspěvků z 10. konference právních romanistů ČR a SR konané ve dnech 14.-16.3.2008 v Olomouci. Editor Kamila Bubelová. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008.
6. Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku
7. DVOŘÁK, J., MALÝ, K. 200 let Všeobecného občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011.
8. ELIÁŠ, K. Občanský zákoník: velký akademický komentář.. 1.svazek § 1 -487. Praha: Linde, 2008.
9. ELIÁŠ, K. Pojetí věci v právním smyslu v návrhu občanského zákoníku. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám. Praha: ASPI, 2005.
10. ELIÁŠ, K. Součást věci a příslušenství věci. Ad notam, 2007, č. 4.
11. ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva. Právní rozhledy, 4/2007.
12. FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.
13. FIALA, J., KINDL, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář, I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009.
14. GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Brno: Masarykova univerzita, 1999.

15. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1995.
16. KINDL, M., DAVID, O. *Úvod do práva životního prostředí: soukromoprávní aspekty ochrany životního prostředí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005.
17. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVORÁK, J. *Občanské právo hmotné*. 4.vydání Praha: ASPI, 2005.
18. RANDA, A. *Právo vlastnické v pořádku systematickém*. Editor Jiří Spáčil. Praha: ASPI, 2008.
19. REBRO, K., BLAHO, P. *Rímske pravo*. 2. vyd., Bratislava: MANZ, 1997.
20. SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010.
21. SEDLÁČEK, J. *Vlastnické právo: všeobecné nauky*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012.
22. SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F., a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl druhý, (§§ 285 až 530). Praha: ASPI, 2002.
23. SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011.
24. SOMMER, O. *Učebnice soukromého práva římského: II. díl*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011.
25. SPÁČIL, J. *Sporné otázky institutu „příslušenství věcí“*. Právní rozhledy, 2/2010.
26. STUNA, S., ŠVESTKA J. *K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 10/2011
27. ŠTACHOVÁ, N., HORÁK, O. *Věc v právním smyslu: historicko-srovnávací úvaha. Interakce českého a evropského práva*.
28. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář. I. a II. díl. 2. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2009.
29. VÁŽNÝ, J. *Vlastnictví a práva věcná*. Brno, 1937.

30. VAŠEČKA, J. Věc v právním smyslu v historickém pohledu. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1979.

10.2. Judikatura

1. Nález Ústavního soudu I. ÚS 483/01
2. Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 177 Cm 4/2009
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR, sp. zn. 11 Tz 42/82
4. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 2 Cdon 1438/96
5. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 22 Cdo 1844/2004
6. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 22 Cdo 1964/2003
7. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 22 Cdo 2250/99
8. Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. 7191
9. Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. 7229
10. Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. 8605
11. Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. 15.985
12. Rozsudek Nejvyššího soudu, Gl. U. N. F. 6491
13. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. R 4/92
14. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR, sp. zn. R 61/68
15. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR, sp. zn. R 7/87
16. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky SR 12/1998
17. Rozsudek Nejvyššího soudu, Vážný 3263
18. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR, Vážný 598/1920
19. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR, Vážný Rc 5248/1925
20. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR, Vážný Rc 7449/1927